MLADE ŽENE I RODNA RAVNOPRAVNOST U POSTJUGOSLAVENSKIM DRUŠTVIMA: ISTRAŽIVANJA, PRAKSE I POLITIKE

MEĐUNARODNA ZNANSTVENA KONFERENCIJA

YOUNG WOMEN AND GENDER EQUALITY IN POST-YUGOSLAV SOCIETIES: RESEARCH, PRACTICE AND POLICY

INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE

Zagreb, Hrvatska, 26. – 27. studenoga 2013.
Zagreb, Croatia, November 26 – 27, 2013

Participacijski program UNESCO-a za 2012. - 2013.

Hrvatsko povjerenstvo za UNESCO
Croatian Commission for UNESCO
Commission croate pour l'UNESCO

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Organisation
des Nations Unies
pour l' éducation,
la science et la culture

IDIZ
Institut za društvena istraživanja u Zagrebu
Institute for Social Research in Zagreb

Nakladnik / Publisher:
Institut za društvena istraživanja u Zagrebu / Institute for Social Research in Zagreb

Za izdavača / For publisher:
Branislava Baranović

Urednice / Editors:
Mirjana Adamović
Anja Gvozdanović
Ana Maskalan
Dunja Potočnik

Dizajn i prijelom / Design and layout:
Vanja Kovačić

Lektura i prijevod / Proofreading and translation:
Frane Malenica

Tisak / Printed by:
Intergrafika TTŽ

Naklada / Circulation:
120 komada / 120 copies

Tiskano uz potporu UNESCO-a i Grada Zagreba.
Published with the support of UNESCO and the City of Zagreb.

Naslovnica: "Zlatka" – junakinja iz stripa autora Krešimira Zimonića.
On the front page: "Zlatka" – the comic book heroine by Krešimir Zimonić.

ISBN 978-953-6218-54-7

CIP zapis dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 862061

MLADE ŽENE I RODNA RAVNOPRAVNOST U POSTJUGOSLAVENSKIM DRUŠTVIMA: ISTRAŽIVANJA, PRAKSE I POLITIKE

Međunarodna znanstvena konferencija

YOUNG WOMEN AND GENDER EQUALITY IN POST-YUGOSLAV SOCIETIES: RESEARCH, PRACTICE AND POLICY

International Scientific Conference

Participacijski program UNESCO-a za 2012.-2013.
The Participation Programme of UNESCO for 2012-2013

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Organisation
des Nations Unies
pour l'éducation,
la science et la culture

Hrvatsko povjerenstvo za UNESCO
Croatian Commission for UNESCO
Commission croate pour l'UNESCO

Zagreb, Hrvatska, 26. – 27. studenoga 2013.
Zagreb, Croatia, November 26 – 27, 2013

Međunarodna znanstvena konferencija „Mlade žene i rodna ravnopravnost u postjugoslavenskim društvima: istraživanja, prakse i politike“ održava se pod pokroviteljstvom

Predsjednika Republike Hrvatske prof. dr. sc. Ive Josipovića

i supokroviteljstvom
Hrvatskog sociološkog društva - sekcija “Žena i društvo”

International scientific conference ”Young Women and Gender Equality in Post-Yugoslav Societies: Research, Practice and Policy“ is endorsed by the

President of the Republic of Croatia prof. Ivo Josipović, PhD

and co-endorsed by
Croatian Sociological Association - Section “Woman and Society”

Zahvaljujemo na potpori / We thank for the support:

Hrvatsko povjerenstvo za UNESCO / Croatian Commission for UNESCO

Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske / Office for Gender Equality, Government of the Republic of Croatia

Grad Zagreb / City of Zagreb

Heinrich Böll Stiftung – Bosna i Hercegovina / Heinrich Böll Stiftung – Bosnia and Herzegovina

Hrvatska gospodarska komora / Croatian Chamber of Economy

Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva / National Foundation for Civil Society Development

---

Zahvaljujemo gospodinu Krešimiru Zimoniću, autoru strip junakinje *Zlatka* za ljubazno dopuštenje korištenja segmenta iz stripa *Proljetni momento* na svim konferencijskim materijalima. / We thank Mr. Krešimir Zimonić, the author of comic strip heroine *Zlatka*, for kindly permitting the use of the segment from his comic strip *Proljetni momento* on all conference materials.

Sadržaj / Contents

Konferencijski odbori / Conference Committees 11

Uvod / Introduction 15

Program / Programme 21

Sažeci izlaganja / Paper Abstracts 29

Adresar izlagača/ica / Addresses of the Speakers 77

Konferencijski odbori / Conference Committees

Organizacijski odbor / Organizing Committee

Dr. sc. Mirjana Adamović (koordinatorica / coordinator)
Institut za društvena istraživanja u Zagrebu / Institute for Social Research in Zagreb
Dr. sc. Ana Maskalan
Institut za društvena istraživanja u Zagrebu/ Institute for Social Research in Zagreb
Dr. sc. Dunja Potočnik
Institut za društvena istraživanja u Zagrebu/ Institute for Social Research in Zagreb
Anja Gvozdanović
Institut za društvena istraživanja u Zagrebu/ Institute for Social Research in Zagreb
Prof. dr. sc. Branka Galić
Odsjek za sociologiju, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu/ Department of Sociology, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb
Mr. sc. Lejla Somun-Krupalija
Centar za ljudska prava Univerziteta u Sarajevu / Center for Human Rights, University of Sarajevo
Mr. sc. Helena Štimac Radin
Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske / Office for Gender Equality, Government of the Republic of Croatia
Tajana Broz
CESI - Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanje / CESI - Center for Education, Counselling and Research

Programski odbor / Programme Committee

Dr. sc. Mirjana Adamović
Dr. sc. Ana Maskalan
Dr. sc. Dunja Potočnik
Anja Gvozdanović
Prof. dr. sc. Branka Galić
Mr. sc. Lejla Somun-Krupalija

Uvod / Introduction

Postsocijalistička društva nastala raspadom bivše Jugoslavije i danas prolaze kroz mnoge socijalne, ekonomske i političke procese čija obilježja uvelike određuju društveni položaj jedne od ranjivijih društvenih skupina – mladih žena. Promatrajući kroz prizmu dobne perspektive , u bivšim jugoslavenskim društvima su prisutni za odrastanje nepovoljni uvjeti koji pogoduju odgođenom ili otežanom preuzimanju trajnih javnih, obiteljskih i profesionalnih uloga što ukazuje na usporenu dinamiku društvenog integriranja mlade populacije općenito. Iz rodne perspektive, primjećuje se (us)trajnost patrijarhalnih obrazaca čiji se utjecaj ogleda u prisutnosti mnogih rodnih diskriminatornih praksi koje predstavljaju izravnu prepreku ostvarenju ne samo ženskih ljudskih prava i rodne ravnopravnosti već i demokratičnosti u cjelini. Nas je, pripremajući ovu konferenciju, u prvom redu zanimao znanstveni, stručni i interdisciplinarni aspekt u pristupu rodnoj problematici, pritom vodeći računa o specifičnim potrebama i problemima mladih žena.

Stoga, cilj ovog projekta jest definirati smjernice za buduća znanstvena istraživanja koja bi predstavljala temelj za oblikovanje javnih politika i aktivnosti civilnog društva usmjerenih prema unaprjeđenju položaja mladih žena u društvima bivše Jugoslavije. Upravo zato program obuhvaća izlaganja znanstvenica i znanstvenika iz raznih područja – antropologije, sociologije, filozofije, psihologije, prava itd., te stručnjaka i stručnjakinja iz javnih institucija i civilnog sektora. Na konferenciji sudjeluje 26 izlagačica i izlagača iz Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Kosova, Makedonije, Sjedinjenih Američkih Država, Slovenije i Srbije. Izlaganja su organizirana u šest panela sukladno prepoznatim problemima u područjima ljudskih prava žena, obitelji i reproduktivnih politika, obrazovanja, tržištu rada, kulture te nasilja nad ženama.

Nadamo se da će se ovom konferencijom, sa znanstveno-istraživačkog aspekta, otvoriti i adresirati niz zanimljivih, specifičnih i zasad, na ovim prostorima, nedovoljno istraženih tema i problema vezanih uz temu konferencije. Također, želja nam je da ova konferencija bude mjesto upoznavanja i razmjene ideja između znanstvenog, javnog i civilnog sektora kao i zalog buduće suradnje.

Urednice

Post-socialist societies of former Yugoslavia are still undergoing many social, economic and political processes whose characteristics largely determine the social status of one of the most vulnerable social groups - young women. Observing it through the prism of age-related perspective, in ex-Yugoslav societies unfavorable social conditions delay or impede youth from entering and adopting permanent public, family and professional roles, which points to slow dynamics of their social integration. From a gender perspective, the durability of patriarchal patterns and their influence is reflected in the presence of many gender discriminatory practices that represent the obstacle to the realization not only of women's human rights and gender equality, but also of democracy in general. Preparing the conference we were primarily interested in a scientific, professional and interdisciplinary aspect of the approach to gender issues, while taking into account the specific needs and problems of young women .

Therefore, the aim of this project is to define guidelines for future scientific research that would represent the foundation for forming public policies and civil society activities oriented toward improving the social position of young women in post-Yugoslav societies. That is why the conference programme includes presentations of researchers from various scientific fields – anthropology, sociology, philosophy, psychology, law, etc., as well as from experts from public institutions and civil society. The conference brings together 26 presenters from Bosnia and Herzegovina, Croatia, Kosovo, Macedonia, Serbia, Slovenia and United States. Presentations are arranged in six panel discussions in accordance with the problems identified in the areas of human rights of women, family and reproductive politics, education, labour market, culture and violence against women.

We hope that this conference will, from scientific and research point of view, open and address a number of interesting, specific and for now insufficiently researched topics and problems in context of post Yugoslav-societies that are related to the conference topic. Also, we wish this conference to be the place of scientific, public and civil sector's ideas exchange as well as pledge of future cooperation.

Editors

EUROPSKA UNIJA, RODNA RAVNOPRAVNOST I ZEMLJE U REGIJI

Porijeklo situiranosti kriterija ravnopravnosti spolova kao vrlo važne komponente politike proširenja Europske unije izvorno proizlazi iz Ugovora EZ, koji ju određuje kao zajedničku i fundamentalnu vrednotu zemalja članica. Zemlje kandidatkinje, potencijalne kandidatkinje kao i zemlje podnositeljice zahtjeva za članstvo u EU dužne su stoga uskladiti nacionalno zakonodavstvo s pravnom stečevinom EU s ciljem uklanjanje neravnopravnosti spolova u svim područjima politike. Osim ugovorne obveze, isti zahtjev je dodatno istaknut kao prioritet i u periodičnim strateškim planovima za ravnopravnost između muškaraca i žena koje donosi Europska komisija. U *Putokazi ka ravnopravnosti muškaraca i žena 2006.-2010.* „uvedeno je zasebno poglavlje posvećeno cilju promicanja ravnopravnosti spolova izvan EU koje uključuje i aktivnost nadgledanja" prenošenja, provedbe i učinkovitosti primjene pravne stečevine u području ravnopravnosti spolova u zemljama koje pristupaju..." Isto je uvršteno i u najnoviju *Strategiju EK za ravnopravnost muškaraca i žena 2010. - 2015.* koja kao ključnu aktivnost u procesu proširenja, uz praćenje poštivanja *Kopenhaških kriterija*, navodi i pomaganje zemljama Zapadnog Balkana i Turske u prenošenju i provedbi zakonodavstva i nužnoj uspostavi prikladnih administrativnih i pravosudnih sustava.

Hrvatska je tijekom procesa pristupanja prošla dug put i stekla dragocjena iskustva vezana uz dinamiku, strukturu pregovora i brojne izazove pri usklađivanju zakonodavstva. Ova iskustva dijelili smo, a činit ćemo to i dalje u suradnji sa institucionalnim mehanizmima za ravnopravnost spolova, znanstvenim institucijama i organizacijama civilnog društva u regiji. Promicanje ravnopravnosti spolova putem regionalne suradnje, kao i trajno podržavanje znanstvenih rodnih istraživanja i analiza upravo su na inicijativu Ureda za ravnopravnost spolova uvršteni u *Nacionalnu politiku za ravnopravnost spolova 2011. - 2015.*

Potpora Ureda održavanju ove važne međunarodne konferencije proizlazi iz, ne samo ispunjavanju obveze provedbe i praćenja provedbi mjera iz najvažnijeg nacionalnog strateškog dokumenta za uklanjanje diskriminacije žena, već i našeg dubokog uvjerenja da su rezultati znanstvenoistraživačkih studija jedan od najznačajnijih izvora artikuliranja preporuka za oblikovanje javnih politika

u području rodne ravnopravnosti. Dodana vrijednost temama koje sadrži ova Konferencija jest i njihova izrazita povezanost s kritičnim područjima i izazovima u suzbijanju rodne nejednakosti koje, kao ključna područja, sadrže i regionalni akcijski planovi za ravnopravnost spolova, ali i strateški planovi, programi i politike Europske unije.

Mr. sc. Helena Štimac Radin
Ravnateljica Ureda za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske

EUROPEAN UNION, GENDER EQUALITY AND COUNTRIES IN THE REGION

The origin of positioning criteria of gender equality as an important component of the EU enlargement policy originally stems from the EC Treaty which defines it as common and fundamental value of the Member States. Candidate countries, potential candidates, as well as the applicant countries for EU membership, are obliged to harmonize national legislation with the *acquis communautaire* in order to eliminate gender inequalities in all policy areas.

Apart from contractual obligation, the same requirement is additionally emphasized in the form of priority in periodic strategies of the European Commission. A separate chapter dedicated to the promotion of gender equality outside EU has been included in the *Roadmap for equality between women and men 2006 – 2010*. It contains actions of „monitoring the transposition, implementation and effective enforcement of the Community acquis on gender equality in the acceding countries". Similar actions are included in the newest EC *Strategy for Equality between Women and Men 2010-2015* which, in addition to supporting adherence to the Copenhagen criteria for accession to the EU, defines assistance to Western Balkan countries and Turkey in transposition and enforcement of the legislation and necessary creation of adequate administrative and legislative systems, as a priority in the process of enlargement. During its accession process Croatia has gone a long way and has acquired valuable experience related to dynamics and to negotiation structure, and has encountered a number of challenges in aligning its legislation. This experience we have shared, and will continue to do so, in cooperation with

institutional mechanisms for gender equality, scientific institutions and civil society organizations in the region.

Inclusion of promotion of gender equality through the regional cooperation, and continuous support to scientific gender research and analysis in our *National Policy for Gender Equality 2011-2015* was initiated by the Office for Gender Equality. Office's support to this important conference is based not only on fulfilling the obligation to implement and monitor implementation of the measures defined in this most important national strategic document for elimination of discrimination of women, but also on our deepest belief that the results of the scientific research studies are one of the most significant sources of articulating recommendations on how to create public policies in the area of gender equality. An added value of this Conference is contained in linkage of the Conference themes to the crucial areas and challenges in eliminating gender inequalities that are elaborated in the regional action plans for gender equality as well as in the strategic plans, programmes and EU policies.

Helena Štimac Radin, M. Sc.
Head of Office for Gender Equality of the Government of the Republic of Croatia

Program / Programme

Utorak, 26. studenoga 2013. / Tuesday, November 26, 2013

8:30 – 9:00 Registracija / Registration

9:00 – 9:45 Otvaranje konferencije i pozdravne riječi / Opening ceremony and greetings

Dr. sc. Branislava Baranović – ravnateljica Instituta za društvena istraživanja / Director of the Institute for Social Research in Zagreb

Prof. dr. sc. Branka Galić – Odsjek za sociologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu / Department of Sociology at the Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb

Saša Madacki – ravnatelj Centra za ljudska prava Univerziteta u Sarajevu / Director of the Human Rights Centre at the University of Sarajevo

Prof. dr. sc. Saša Božić – predsjednik Hrvatskog sociološkog društva / President of the Croatian Sociological Association

Rut Carek – voditeljica i glavna tajnica Hrvatskog povjerenstva za UNESCO / Head and Secretary General of the Croatian Commission for UNESCO

Prof. dr. sc. Ankica Marinović – savjetnica Predsjednika Republike Hrvatske za znanost, visoko obrazovanje i vjerske zajednice / Adviser to the President of the Republic of Croatia for Science, Higher Education and Religious Groups

9:45 – 10:00 Pauza / Break

10:00 – 10:05 Najava programa / Programme Announcement

Dr. sc. Mirjana Adamović - Institut za društvena istraživanja u Zagrebu / Institute for Social Research in Zagreb

10:05 – 10:20 Mr. sc. Helena Štimac Radin, ravnateljica Ureda za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske / Head of the Office for Gender Equality of the Government of the Republic of Croatia: Europska Unija, rodna ravnopravnost i zemlje u regiji / European Union, gender equality and countries in the region

PANEL 1

Obitelj i reproduktivne politike / Family and Reproductive Policies
Moderatorica / Chairperson: Anja Gvozdanović

10:20 – 10:35 Branka Galić (Hrvatska/Croatia): Socio-kulturni utjecaj reproduktivnih tehnologija i koncepti obitelji u suvremenom društvu / Socio-cultural influence of reproductive technologies and family concepts in contemporary society

10:35 – 10:50 Živa Humer i Metka Kuhar (Slovenija/Slovenia): Partnerska ravnopravnost kao proces – studija slučaja partnerstva iz Slovenije / Partner equality as a process - a case study of partnership from Slovenia

10:50 – 11:05 Natalija Perišić i Jelena Vidojević (Srbija/Serbia): Politika usklađivanja obiteljskih i profesionalnih obaveza – socijalna prava i materinstvo u Srbiji / Work-family reconciliation policy – social rights and motherhood in Serbia

11:05 – 11:10 Pauza / Break

11:10 – 11:25 Suzana Simonovska i Vesna Dimitrievska (Makedonija/ Macedonia): Reproduktivno zdravlje i prava u Republici Makedoniji / Reproductive health and rights in the Republic of Macedonia

11:25 – 11:40 Dajana Damjanović i Svjetlana Timotić (Srbija/ Serbia): Seksualnost i reproduktivna prava žena s invaliditetom: kvalitativno istraživanje / Sexuality and reproductive rights of women with disabilities: qualitative study

11:40 – 11:55 Diskusija / Discussion

11:55 – 12:15 Pauza / Break

PANEL 2

Rod i obrazovanje / Gender and education
Moderatorica / Chairperson: Dunja Potočnik

12:15 – 12:30 Biljana Kašić (Hrvatska/Croatia): Prema kritičkom znanju: Rodno osjetljivo obrazovanje u ambisu ili iluziji? /Towards a Critical Knowledge: Gender-Sensitive Education in the Abyss or an Illusion?

12:30 – 12:45 Milena Karapetrović (Bosna i Hercegovina/Bosnia and Herzegovina): Pogled s *poluperiferije* – o feminizmu i rodnom obrazovanju u Bosni i Hercegovini / The view from *semi-periphery* - about feminism and gender education in Bosnia and Herzegovina

12:45 – 13:00 Isidora Jarić i Valentina Sokolovska (Srbija/ Serbia): Problemi implementacije projekta rodne ravnopravnosti u srednjem stručnom obrazovanju: studija slučaja srednjih ekonomskih škola u Srbiji / Problems with implementation of the project of gender equality in secondary vocational schools: a case study of high schools for economic vocations in Serbia

13:00 – 13:15 Bahtie Gerbeshi Zylfiu (Kosovo): Rodne uloge i obrazovanje: slučaj Kosova / Gender roles and education: the case of Kosovo

13:15 – 13:35 Diskusija / Discussion

13:35 – 15:00 Ručak / Lunch

PANEL 3

Žene na tržištu rada / Women in the labour market
Moderatorica / Chairperson: Lejla Somun Krupalija

15:00 – 15:15 Višnja Ljubičić (Hrvatska/Croatia): Diskriminacija mladih žena na tržištu rada u Hrvatskoj / Discrimination of Young Women in the Croatian Labour Market

15:15 – 15:30 Valerija Barada i Jaka Primorac (Hrvatska/Croatia): Neplaćeni, potplaćeni i samoizrabljujući rad kao izbor i kao nužnost: primjer žena u kreativnim industrijama / Unpaid, under-paid and self-exploiting labour as a choice and a necessity: the example of women in creative industries

15:30 – 15:45 Kanita Imamović – Čizmić i Amila Ždralović (Bosna i Hercegovina/Bosnia and Herzegovina): Rodno osjetljivo obrazovanje i perspektive na tržištu rada – primjer Bosne i Hercegovine / Gender sensitive education and labour market perspectives – the example of Bosnia and Herzegovina

15:45 – 16:00 Anči Leburić (Hrvatska/Croatia): Mlade znanstvenice - „ženski tipovi" društvenog ponašanja i kako ih istraživati?! / Female junior scientists – the "female types" of social behaviour and how to research them?!

16:00 – 16:20 Diskusija / Discussion

16:20 – 16:45 Pauza / Break

PANEL 4

Nasilje nad ženama / Violence against women
Moderatorica / Chairperson: Branka Galić

16:45 – 17:00 Zorica Mršević (Srbija/Serbia): Mlade lezbijke i transrodne djevojke u Srbiji / Young lesbians and transgender girls in Serbia

17:00 – 17:15 Maja Mamula i Paula Zore (Hrvatska/Croatia): Nasilje nad djevojkama i mladim ženama / Violence against girls and young women

17:15 – 17:30 Dijana Stojanović Đorđević (Makedonija/Macedonia): Zastupljenost rodno utemeljenog nasilja nad ženama u javnim prostorima Skopja / The presence of gender-based violence against women in public spaces in the City of Skopje

17:30 – 17:45 Sofija Georgievska (Makedonija/Macedonia): Unutarnja trgovina ljudima u Republici Makedoniji / Internal human trafficking in the Republic of Macedonia

17:45 – 18:00 Diskusija / Discussion

Srijeda, 27. studenoga 2013. / Wednesday, November 27, 2013

8:30 – 9:00 Registracija / Registration

PANEL 5

Kultura i vrijednosti
Moderatorica / Chairperson: Jaka Primorac

9:00 – 9:15 Svetlana Slapšak (Slovenija/Slovenia): „Djevojka" u jugoslavenskom filmu i u samostalnim nacionalnim kinematografijama: historijsko-antropološko ispitivanje kulturnih imaginarija / A "girl" in the Yugoslav film and independent national cinematographies: historically-anthropological investigation of cultural imaginaries

9:15 – 9:30 Jelena Tešija, Viktorija Car i Josip Šipić (Hrvatska/ Croatia): Analiza ženskih likova u filmovima dobitnicima "Velike Zlatne Arene" 1992. – 2011. / The analysis of female characters in "Grand Golden Arena" winning films from 1992-2011

9:30– 9:45 Ranka Jeknić (Hrvatska/Croatia): Mlade žene i kultura: „muževnost" / „ženstvenost" kao dimenzije modela „nacionalne kulture" Geerta Hofstedea / Young women and culture: "Masculinity" / "femininity" as dimensions in Geert Hofstede's model of "national culture"

9:45 – 10:00 Antoanela Petkovska, Aleksandar Jovanoski, Konstantin Minoski i Marija Dimitrovska (Makedonija/ Macedonia): Stavovi mladih žena u Republici Makedoniji u kontekstu nekih kulturnih vrijednosti i praksi / The attitudes of young women in the Republic of Macedonia in the context of some cultural values and practices

10:00 – 10:15 Keith Doubt (Sjedinjene Američke Države/United States of America): Bijeg u brak i ego-identitet u narativima bosanskih žena / Elopement and ego-identity in the narratives of Bosnian women

10:15 – 10:35 Diskusija / Discussion

10:35 – 11:00 Pauza / Break

PANEL 6

Ljudska prava žena i feminizam
Moderatorica / Chairperson: Nataša Bijelić

11:00 – 11:15 Ivana Radačić (Hrvatska/Croatia): Ljudska prava žena i institucionalni mehanizmi njihove zaštite – slučaj Hrvatske / Human rights of women and institutional mechanisms of their protection – the case of Croatia

11:15 – 11:30 Tajana Broz, Nataša Bijelić i Maja Gregorić (Hrvatska/Croatia): Sudjelovanje mladih žena u procesima odlučivanja u Hrvatskoj / The participation of young women in the decision making processes in Croatia

11:30 – 11:45 Zlatiborka Popov Momčinović (Bosna i Hercegovina/Bosnia and Herzegovina): Mlade žene u suvremenom BiH ženskom pokretu: kontradikcije unutar promjena / Young Women in Contemporary BiH Women's movement: Contradictions among Changes

11:45 – 12:00 Diskusija / Discussion

12:00 – 12:15 Zaključna rasprava i zatvaranje konferencije / Concluding discussion and closing of the conference

12:15 – 13:00 Domjenak / Banquet

Sažeci izlaganja / Paper Abstracts

Dr. sc. Valerija Barada i dr. sc. Jaka Primorac
Odjel za sociologiju Sveučilišta u Zadru, Hrvatska (Department of Sociology – University of Zadar, Croatia)
Institut za razvoj i međunarodne odnose, Zagreb, Hrvatska (Institute for Development and International Relations, Zagreb, Croatia)
E-mail: valerija.barada@unizd.hr; jaka@irmo.hr

NEPLAĆENI, POTPLAĆENI I SAMOIZRABLJUJUĆI RAD KAO IZBOR I KAO NUŽNOST: PRIMJER ŽENA U KREATIVNIM INDUSTRIJAMA

Posebnosti rada i zapošljavanja u kreativnim industrijama utemeljene su na komunikaciji iskustava kroz simboličku proizvodnju (Hesmondhalgh i Baker, 2011). Proturječje između kreativnosti i tržišne orijentacije upisano je kako u oblik produktivnosti, tako i u organizacijski kontekst kreativnih industrija. Oblik kreativnog rada i zapošljavanja je po definiciji atipičan i nestandardan (Edgell, 2006), s elementima neplaćenog rada i podzapošljavanja, te uz dugoročna vremenska i financijska ulaganja u razne vještine i znanja. Ovi oblici rada, uz reprodukciju već prisutnih i nekih novonastalih klasnih i rodnih nejednakosti (Hesmondhalgh, 2002), koče održivost i trajnost kreativnih karijera, osobito za žene (McRobbie, 2002).

U ovom se radu analiziraju karijere mladih žena u kreativnim industrijama na temelju istraživanja provedenog 2008. u Jugoistočnoj Europi i 2010. - 2011. i 2013. u Hrvatskoj, korištenjem koncepta stručnog projekta (Witz, 1992). Rezultati pokazuju prekomjernu prisutnost neplaćenog, potplaćenog i samoizrabljujućeg rada, što kreativne radnice definiraju različito s obzirom na fazu u razvoju njihove karijere. Na početku karijere, ta vrsta rada smatra se izborom, budući da kreativne radnice određuju važnijima stjecanje posla i radnog iskustva. S razvojem karijere, neplaćeni, potplaćeni i samoizrabljujući rad postaje sve prisutniji te se promatra kao nužnost. Nakon nekoliko godina intenzivnog rada, kreativne radnice osjećaju posljedice na kvalitetu života što rezultira nezadovoljstvom izborom karijere. To se nezadovoljstvo dalje ogleda u planovima za promjenu ili napuštanje profesije u potpunosti, što potvrđuje koliko je problematična održivost ženskih karijera u kreativnim industrijama.

UNPAID, UNDER-PAID AND SELF-EXPLOITING LABOUR AS A CHOICE AND A NECESSITY: THE EXAMPLE OF WOMEN IN CREATIVE INDUSTRIES

The particularities of labour and employment in creative industries are based on the communication of experiences through symbolic production (Hesmondhalgh and Baker, 2011). The contradiction between creativity and market orientation is inscribed in the type of productivity as well as in the organizational contexts of creative industries. The type of creative labour and employment is in its definition atypical and non-standard (Edgell, 2006), marked with elements of non-paid work and under-employment, and long-term investments of time and financial assets for various skills and expertise. In addition to reproducing the present and some emerging class and gender inequalities (Hesmondhalgh, 2002), these types of labour are hindering the sustainability and durability of the creative careers, especially for women (McRobbie, 2002).

In this paper, the career paths of young women in the creative industries are analysed on the basis of research conducted in Southeast Europe in 2008, and Croatia in 2010-2011, and 2013, through the concept of professional project (Witz, 1992). The results show the over-presence of unpaid, under-paid, and self-exploitative labour, which is differently defined by female creative workers depending on their stage in their career development. At the beginning of their career, this kind of work is considered as a choice since female creative workers consider getting a job and work experience as more important. As their career develops, non-paid, under-paid and self-exploitative labour becomes increasingly present and is seen as a necessity. After a few years of intensive work, female creative workers feel the consequences in the quality of life that result in dissatisfaction with their career choice. This dissatisfaction is then reflected in the plans for changing or leaving the profession completely, which confirms how problematic the sustainability of female careers in creative industries really is.

Tajana Broz, mr. sc. Nataša Bijelić i Maja Gregorić
CESI - Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanje, Zagreb, Hrvatska (CESI – Center for Education, Conuselling and Research, Zagreb, Croatia)
E-mail: tajana.broz@cesi.hr; natasa.bijelic@cesi.hr; maja.gregoric@gmail.com

SUDJELOVANJE MLADIH ŽENA U PROCESIMA ODLUČIVANJA U HRVATSKOJ

Cilj ovog rada je utvrditi u kojoj mjeri mladi, a posebice mlade žene participiraju u tijelima odlučivanja na regionalnoj odnosno županijskoj razini. Rad objedinjuje dva istraživačka izvještaja nastala u okviru projekta *Mlade žene mijenjaju svijet* koji je tijekom 2013. godine proveo CESI – Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanje. U radu se prikazuju rezultati analize *policy* dokumenata na nacionalnoj i županijskoj razini koji se tiču područja aktivnog sudjelovanja mladih u društvu, rezultati rodne analize o sudjelovanju mladih u županijskim *savjetima mladih* u 2013. godini te rodna analiza sudjelovanja mladih u županijskim skupštinama u mandatu 2009. – 2013., te mandatu 2013. – 2017. Rad donosi i pregled rezultata analize stavova, mišljenja i problema s kojima se mlade žene susreću prilikom sudjelovanja u tijelima odlučivanja. Ustanovljeno je da politike za mlade na nacionalnom i lokalnom nivou ne prepoznaju važnost i potrebu aktivnog sudjelovanja mladih žena u društveno-političkim procesima niti predviđaju mjere za postizanje istog. Pokazalo se da mlade žene u grupi mladih ravnopravnije participiraju u donošenju odluka na regionalnoj razini nego žene u općoj populaciji. No, broj mladih žena predsjednica županijskih savjeta mladih je ispodprosječan te je veća vjerojatnost da će mlade žene biti podzastupljeni spol, što pokazuje da još uvijek postoji potreba za osnaživanjem mladih žena za preuzimanje ključnih pozicija u procesima donošenja odluka i za radom na postizanju rodne ravnopravnosti u društvu. Mladi ljudi često smatraju da je pitanje rodne ravnopravnosti riješeno, što značajno usporava napredak u još mnogim pitanjima koja su za žene u društvu otvorena, a koja moraju biti dio širih društvenih i strukturalnih promjena koje uključuju promjene u rodnim odnosima u smjeru ostvarenja pune rodne ravnopravnosti između žena i muškaraca.

THE PARTICIPATION OF YOUNG WOMEN IN THE DECISION MAKING PROCESSES IN CROATIA

The aim of this paper is to establish to which extend young women participate in process of decision making on county (regional) level. The paper is based on two researches that CESI (Center for Education, Counselling and Research) conducted through the project Young Women are Changing the World in 2013. The paper provides the results of the analysis of youth policy documents on national and county level for the area of active participation of youth in the society, the results of gender analysis of youth councils on the county level, as well as the analysis of youth participation in county councils in terms 2009 - 2013 and 2013 - 2017. The paper presents the results of research of attitudes, opinions, and problems young women are faced with by participating in decision making bodies. Research showed that youth policies on national and regional level do not recognize the importance of young women's active participation in political processes nor do they determine any measures for achieving that goal. The participation of young women among youth is more equally distributed than for women in general. But, the number of young youth councils female chairpersons is below average and the possibility for young women to be underrepresented sex in decision making bodies is still higher, which shows that it is still necessary to empower young women to take leadership and to work on achieving gender equality in society. Young people often think that gender equality is already achieved and this slows down the progress in numerous areas of women's lives. This progress has to be a part of wider social and structural changes which would include the removal of gender hierarchy in order to achieve full gender equality.

Mr. sc. Dajana Damjanović i Svjetlana Timotić
...IZ KRUGA – VOJVODINA, organizacija za pomoć ženama s invaliditetom, Novi Sad, Srbija
(...OUT OF CIRCLE – VOJVODINA, organization for support for women with disabilities, Novi Sad, Serbia)
E-mail: dajana.damjanovic@gmail.com; svjetlana.timotic@izkrugavojvodina.org

SEKSUALNOST I REPRODUKTIVNA PRAVA ŽENA S INVALIDITETOM: KVALITATIVNO ISTRAŽIVANJE

Seksualnost kao dio identiteta i svakodnevnog ljudskog života tiče se spola, roda, rodnih uloga, seksualne orijentacije, zadovoljstva, intimnosti i reprodukcije. Ostvarivanje seksualnih i reproduktivnih ljudskih prava za žene s invaliditetom često je uskraćeno uslijed stereotipa koji se uporno održavaju u našem društvu. Kada se govori o reprodukciji kao jednom aspektu seksualnosti u kontekstu invalidnosti najviše se raspravlja o stereotipu da žena sa invaliditetom ne može biti dobra majka, kao i da od stupnja njene invalidnosti ovisi da li će se moći uspješno brinuti o svom djetetu. Nerijetko, među općom populacijom, ali i stručnjacima, sreću se stavovi da žena s invaliditetom ne treba rađati, što se posebno često spominje u odnosu na žene s intelektualnim invaliditetom. Cilj ovog istraživanja bio je da se opiše seksualnost u kontekstu života žena s motoričkim invaliditetom.

Istraživanje je provedeno s pet fokus grupa u kojima su ukupno sudjelovale 33 žene sa motornim invaliditetom i 2 žene bez invaliditeta. U obuhvaćenom uzorku ukupno je bilo 13 mladih žena sa invaliditetom uzrasta od 19 do 31 godinu. Protokol za vođenje fokus grupne diskusije sastojao se od tri cjeline: teme vezane za djetinjstvo, pubertet i odraslo doba. Teme pubertet i odraslo doba obuhvatile su pitanja o reproduktivnom zdravlju i reprodukciji.

Na osnovu prikupljenih podataka izvedeni su zaključci o tome koliko su žene informirane i koliko prepoznaju brigu o svom reproduktivnom zdravlju i reprodukciji. Žene sa invaliditetom uglavnom se informiraju od vršnjakinja i/ili majki. O mogućnostima seksualne aktivnosti i reprodukcije u odnosu na invaliditet većina nije dobila nikakve informacije od strane stručnjaka na koje su bile upućene. Iskustva žena sa zdravstvenim radnicima svjedoče o njihovim uvjerenjima da žene sa invaliditetom nisu seksualno aktivne, kao i da reproduktivno zdravlje nije važna tema za njih, te da ne bi trebale biti majke. Glavna dilema mladih žena s invaliditetom

je da li će njihovo dijete imati invaliditet ukoliko se odluče na majčinstvo te hoće li, s obzirom na invaliditet, biti dobre majke. Primijećene su razlike u stavovima između žena sa stečenim i žena s urođenim invaliditetom.

Naši nalazi govore da žene s invaliditetom uglavnom ne prepoznaju mogućnost reprodukcije i pravo na reproduktivna i seksualna ljudska prava kao i da nemaju adekvatnu društvenu podršku. Ovakvoj situaciji doprinose reproduktivne politike koje u našoj sredini uglavnom ne prepoznaju žene sa invaliditetom kao ciljnu grupu.

SEXUALITY AND REPRODUCTIVE RIGHTS OF WOMEN WITH DISABILITIES: QUALITATIVE STUDY

Sexuality as part of identity and our everyday life is related to sex, gender, gender roles, sexual orientation, pleasure, intimacy and reproduction. Sexual and reproductive human rights are often denied to women with disabilities due to persistent stereotypes held in our society. When discussing reproduction as a part of sexuality in the context of disability, the most common stereotype is that disabled women cannot be good mothers and that their ability to successfully raise their children depends on the severity of their disability. A widespread attitude among the general population, but experts as well, is that disabled women should not have children especially the women with intellectual disabilities. The aim of this study was to describe sexuality in the context of women with motor disabilities.

The survey was conducted among five focus groups which included 33 women with motor disabilities and 2 women without disabilities. There were 13 young disabled women aged 19 to 31 included in the sample. The protocol for focus group discussions consisted of three parts: topics related to childhood, puberty, and adulthood. Topics related to puberty and adulthood included questions about reproductive health and reproduction.

Based on the collected data we made conclusions about how well the women are informed and how they perceive the care about their reproductive health and reproduction. Generally, women with disabilities are informed by their peers and/or mothers. The majority did not receive any information about the possibilities of

sexual activity and reproduction in relation to disability from the experts to whom they were referred to. Women's experiences reflect the beliefs of health professionals that women with disabilities are not sexually active and that reproductive health is not important issue for them, but also that they should not be mothers. If they decide to have a child, the fundamental dilemma of young disabled women is whether their children will have a disability and whether they will be able to be good mothers because of their own disability. We have also observed some differences in attitudes between women with acquired and congenital disability.

Our findings show that women with disabilities do not recognize the possibilities for reproduction and their reproductive and sexual human rights and that they do not have the adequate social support. This situation is aggravated by reproductive policies in our country which do not recognize women with disabilities as a target group.

Prof. dr. sc. Keith Doubt
Odsjek za sociologiju, Sveučilište Wittenberg, Springfield, Ohio, SAD (Department of Sociology, Wittenberg University, Springfield, Ohio, USA)
E-mail: kdoubt@gmail.com

BIJEG U BRAK I EGO-IDENTITET U NARATIVIMA BOSANSKIH ŽENA

Istraživanje je fokusirano na bijeg kao vjenčani običaj te na kulturno propisana uvjerenja koja mu daju značenje. Bijeg u brak je transformativni obred prijelaza pri kojem neudana djevojka postaje udana žena. U anketnom istraživanju bračnih praksi pod nazivom *Porodica u transformaciji: studija u tri stotine jugoslavenskih sela*, provedenom prije Drugog svjetskog rata i objavljenom 1966. godine, Vera Stein Erlich opisala je karakteristično obilježje vjenčanja u Bosni ustvrdivši kako se ponekad mladić i djevojka odlučuju na bijeg te se vjenčavaju bez znanja djevojčinih roditelja.

Poput Vere Erlich, William G. Lockwood i Tone Bringa su sedamdesetih i osamdesetih godina dvadesetog stoljeća proučavajući običaje u selima centralne

Bosne primijetili kako je bijeg u brak bio izrazito rasprostranjen, zaključujući pritom da se radi o običaju karakterističnom za Bošnjake (bosanske Muslimane).

Istraživanje o kojemu će u izlaganju biti riječi uključivalo je dubinske intervjue provedene u ruralnim zajednicama sa ženama iz različitih etničkih skupina. Pritom je nađeno da navedeni bračni običaj reflektira trans-etničku kulturnu baštinu koju dijele svi Bosanci općenito, a ne jedna etnička skupina posebno. Za potrebe ovog istraživanja upotrijebljen je kros-kulturni rad Erika Eriksona o razvoju ega u adolescentskoj fazi, kako bi se analizirao značaj koji bijeg u brak ima za mlade žene. Zaključeno je kako je činom bijega potvrđena njihova autonomija te uspostavljen socijalni identitet koji proizlazi iz ženinog odlučnog izbora. Unutarobiteljski bijeg se pokazuje kao anti-patrijarhalan, budući da nije zatražena očeva dozvola za udaju te on nije imao mogućnost utjecati na bračnu odluku svoje kćeri. Upravo zato bijeg je imao značajan psihološki utjecaj na sazrijevanje mlade djevojke budući je predstavljao nužan korak za razvoj nezavisnog i zdravog odraslog ega.

ELOPEMENT AND EGO-IDENTITY IN THE NARRATIVES OF BOSNIAN WOMEN

The study focuses on the elopement as a marital custom and the culturally prescribed beliefs that give the elopement its meaning. The elopement (*ukrala se*) is a transformative rite of passage for an unmarried girl (*cura*) through which she becomes a married woman (*žena*). In a survey study of marriage practices titled *Family in Transition: A Study of 300 Yugoslav Villages*, carried out before World War II and published in 1966, Vera Stein Erlich described a distinctive feature of marriage in Bosnia arguing that sometimes a girl and a boy decide to elope and get married without the knowledge of the girl's parents.

Like Erlich, William G. Lockwood and Tone Bringa in the '70s and '80s, while studying practices in villages of central Bosnia, noticed that elopement was highly prevalent and argued it was distinct to Bosniaks (Bosnian Muslims).

The research that will be described in the presentation included in-depth interviews conducted in rural communities with women from different ethnic backgrounds. For this study, Erik Erikson's work on ego development during the adolescent stage is employed cross-culturally to analyse the significance of

elopement for young women. It was concluded that the act of elopement confirmed their autonomy and established social identity stemming from a woman's resolute choice. Within the family context, the elopement is regarded as anti-patriarchal in that a father's permission to marry was not asked and he was given no say in his daughter's marital decision. That is why elopement had a significant psychological impact on the maturation of young girls as it represented a necessary step for the development of an independent and healthy adult ego.

Prof. dr. sc. Branka Galić
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska
(Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb)
E-mail: bgalic@ffzg.hr

SOCIO-KULTURNI UTJECAJ REPRODUKTIVNIH TEHNOLOGIJA I KONCEPTI OBITELJI U SUVREMENOM DRUŠTVU

Tehnologija je, s jedne strane, enormno povećala sposobnost planiranja i kontrole reproduktivnog života. S druge je strane kontrola reproduktivnih tehnologija (RT) od strane vlasti, korporativnih interesa, medicinskih profesionalaca, crkvenih institucija i drugih političkih aktera nesumnjivo utjecala na ograničavanje autonomije žena u uspostavljanju reproduktivne samodeterminacije. Za mnoge žene pristup i odnos prema reproduktivnim metodama i tehnikama značajno je utjecao i utječe na smjer kretanja njihovih života, kao što i reproduktivne tehnologije (RT) duboko utječu na kulturne ideje o ženskosti, majčinstvu i obitelji.

Žene imaju iskustva različitih vrsta kontrole nad svojim reprodukcijskim sposobnostima, ovisno o njihovim socioekonomskim i kulturnim okolnostima. Premda RT proširuju izbore, razvoj novih tehnologija oblikuje i oblikovan je pomoću različitih društvenih interesa u reprodukciji i kulturnog konteksta. Reprodukcija ostaje orodnjeni fenomen i u 21. stoljeću, ali RT također izaziva pristup reprodukciji izvan normativne heteroseksualne obitelji i tradicionalne ideje o reprodukciji, te proširuje našu javnu imaginaciju o tome tko sve tvori obitelj? Budući da RT pruža mogućnost i da se reprodukcija odvija izvan tradicionalne nukleusne obitelji, rasprava o transformaciji obitelji u suvremenom društvu otvara novu lepezu složenih

odnosa postmodernosti unutar kojeg konteksta pojedine žene i parovi na različite načine ostvaruju svoje individualne izbore o njihovim vlastitim reproduktivnim aranžmanima. Intimna veza između ženskosti i konstrukcije majčinstva čine RT važnim mjestom za istraživanje značenja tijela, biologije i politike. Iako političke i kulturne norme o korištenju kontracepcije, pobačaju i infanticidu variraju povijesno i geografski, žene su uvijek tražile vlastitu samodeterminaciju o trudnoći i veličini obitelji, pri čemu je danas dinamika promjena nukleusne obiteljske strukture te mogućnosti korištenja RT uvjetovala i varijante izbora obitelji u postmoderno doba.

SOCIO-CULTURAL INFLUENCE OF REPRODUCTIVE TECHNOLOGIES AND FAMILY CONCEPTS IN CONTEMPORARY SOCIETY

On one hand, technology has enormously increased the possibility for planning and controlling the reproductive life. On the other hand, control of reproductive technologies (RT) by the governments, corporative interests, medical professionals, religious institutions and other political actors, has certainly influenced the restrictions of female autonomy in establishing reproductive self-determination. Access to and attitude towards reproductive methods and techniques have significantly influenced and are still influencing the direction of many women's lives. Likewise, the reproductive technologies profoundly influence cultural ideas about femininity, motherhood and family.

Women have experiences of various types of control over their reproductive abilities, depending on their socio-economic and cultural circumstances. RT expand choices but the development of new technologies shapes and is being shaped by different social interests regarding both reproduction and cultural context. Reproduction remains an engendered phenomenon in the 21st century, but it also challenges the approach to reproduction beyond normative heterosexual family and traditional ideas about reproduction. At the same time it expands our public imagination on what constitutes a family. Since RT provide a possibility for reproduction outside the traditional nucleus family, discussion on family transformation in contemporary society opens a new array of complex relations

of post-modernity in which some women and couples accomplish their individual choices in their individual reproductive arrangements. An intimate relationship between femininity and construction of motherhood make RT an important place for exploring the meanings of body, biology and politics. Although political and cultural norms regarding the usage of contraception, abortion and infanticide vary historically and geographically, women have always sought their own self-determination about pregnancy and family size. Nowadays, the dynamics of changes in the structure of nucleus family and the possibilities of usage of RT have conditioned variant choices of family in the post-modern era.

Doc. dr. sc. Sofija Georgievska
Filozofski fakultet, Univerzitet "Sveti Kiril i Metodij", Skopje, Makedonija (Faculty of Philosophy, University "Sveti Kiril i Metodij", Skopje, Macedonia)
E-mail: sofijaarnaudova@gmail.com

UNUTARNJA TRGOVINA LJUDIMA U REPUBLICI MAKEDONIJI

Istraživanje se bavi temom trgovine ljudima u svrhu seksualnog i radnog iskorištavanja te s tim povezanim fenomenima poput prisilne prostitucije, prosjačenja i prodavanja djece u svrhu prosjačenja, usvajanja, prodavanja djevojaka za brak itd. Ono je uključilo 20 istraživača, psihologa, socijalnih radnika, pravnika, nevladinih volontera s iskustvom vođenja intervjua. Uzorak čine 146 ispitanika različitih stručnih profila koji su zaposleni u različitim institucijama i organizacijama. Istraživanje je rezultiralo mnogim podacima o fenomenu, o obilježjima i oblicima unutarnje trgovine ljudima u Makedoniji, što je dobar izvor ideja za kreiranje strategija za prevenciju i eliminaciju ovog kriminalnog djela.

Rezultati pokazuju kako je 79 ispitanika iz različitih institucija/organizacija imalo direktna i indirektna saznanja o 129 slučajeva žrtava unutarnje trgovine ljudima i 661 slučaj žrtava ostalih oblika iskorištavanja koji su povezani s trgovinom ljudima. Možemo zaključiti da je problem unutarnje trgovine ljudima prisutan u Republici Makedoniji, što potvrđuje osnovnu pretpostavku istraživanja. Štoviše, problem je prisutan u cijeloj zemlji no najviše u Skopju i drugim većim gradovima. Najrašireniji oblik trgovine ljudima jest onaj u svrhu seksualnog iskorištavanja.

Također, povećava se broj djece žrtava i potencijalnih žrtava trgovine ljudima.

INTERNAL HUMAN TRAFFICKING IN THE REPUBLIC OF MACEDONIA

This research provides the data on trafficking for sexual and labour exploitation, and accompanying phenomena such as forced prostitution, begging and selling children for the purpose of begging, adoption, selling juvenile girls for marriage, etc. It included 20 researchers, psychologists, social workers, jurists, NGO volunteers who had previous experience in conducting interviews. The research sample consists of 146 respondents of various professional profiles employed in different institutions and organizations. The research provides many data on this phenomenon, the characteristics and types of internal human trafficking in the Republic of Macedonia, and it is a great source of ideas for creating strategies for prevention and elimination of this criminal act.

According to the results, 79 respondents from various institutions/ organizations had direct or indirect information on 129 cases of victims of internal trafficking and 661 cases of victims of other forms of human trafficking-related exploitation. We can conclude that the issue of internal human trafficking is present in the Republic of Macedonia, which confirms the basic assumption of this research. Moreover, the problem is present all over the country, particularly in Skopje and other bigger cities. The most widespread form is the trafficking for sexual exploitation. In addition, the number of children victims and potential victims of trafficking has increased.

Prof. dr.sc. Bahtie Gerbeshi Zylfiu
Fakulteti i Edukimit, Universiteti i Prishtinës, Kosovo (Faculty of Education, University of Prishtina, Kosovo)
E-mail: bahtie_gerbeshi@hotmail.com

RODNE ULOGE I OBRAZOVANJE: SLUČAJ KOSOVA

Na početku novog stoljeća, na Kosovu je došlo do mnogih transformacija u političkom, gospodarskom, kulturnom i društvenom životu. Kao rezultat tih promjena, ravnopravnost spolova postala je imperativ u postizanju međunarodnih, globalnih standarda. U nastojanju da se Kosovo približi tom standardu obrazovanje ima ključnu ulogu. To je ujedno i tema ovoga rada u kojem se uz važnost obrazovanja autorica bavi i preispitivanjem važnosti rodnih uloga. Nadalje, autorica daje pregled temeljnih promjena rodnih uloga u kosovskom društvu tijekom različitih povijesnih razdoblja a naročito nakon pada socijalizma vezanih uz promjene u ekonomiji, politici, kulturi i obrazovanju. Također, ovaj rad donosi rezultate ankete provedene na uzorku učenika osnovnih škola u ruralnim i urbanim područjima Kosova.

Autorica zaključuje kako nove generacije imaju pozitivan stav prema rodnoj ravnopravnosti uz napomenu da su učenici još uvijek pod utjecajem kulturnih tradicija i praksa kulturnih zajednica u kojima žive. Istovremeno, vjerojatno je da će opstojati neki kontinuiteti vezani uz uloge koje su ljudi razvili tijekom tisućljeća, a koji su utemeljeni na biološkim, ekološkim i kulturnim ograničenjima i potporama. No, priroda tih tradicija i praksi, uključujući one koje obuhvaćaju rodne uloge, vjerojatno će se, na manje ili više suptilne načine, mijenjati s nadolazećim generacijama.

GENDER ROLES AND EDUCATION: THE CASE OF KOSOVO

At the beginning of the new century, there have been many transformations in the political, economic, cultural, and social life in Kosovo. As a result of these changes, gender equality has become imperative in achieving international and global standards. In an attempt for Kosovo to reach this standard, education has the crucial role. It is also the topic of this paper in which the author examines the importance of education and the importance of gender roles. Furthermore, the author gives an overview of the fundamental change in gender roles in the Kosovo

society during different historical periods, especially after the fall of socialism, that are related to changes in economy, politics, culture, and education. In addition, this paper presents the results of a survey conducted on a sample of elementary school students in rural and urban areas of Kosovo.

The author concludes that the new generation has a positive attitude towards gender equality, noting that students are still under the influence of cultural traditions and practices of cultural communities which they live in. At the same time, some continuities associated with the roles that have been developed over the millennia are likely to persist, as they are based on and supported by biological, ecological, and cultural restrictions. But the nature of these traditions and practices, including those involving gender roles, will probably change with the coming generations in more or less subtle ways.

Dr. sc. Živa Humer i prof. dr. sc. Metka Kuhar
Mirovni inštitut, Inštitut za sodobne družbene in politične študije, Ljubljana, Slovenija (Institute for Contemporary Social and Political Studies, Ljubljana, Slovenia)
Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani, Slovenija (Faculty of Social Sciences, University of Ljubljana, Slovenia)
E-mail: ziva.humer@mirovni-institut.si; kuhar.metka@gmail.com;

PARTNERSKA RAVNOPRAVNOST KAO PROCES – STUDIJA SLUČAJA PARTNERSTVA IZ SLOVENIJE

Postizanje ravnopravnosti u domu desetljećima je bilo predmet feminističke debate te je postalo dijelom političkih mjera (obiteljske i politike zapošljavanja, politike rodne ravnopravnosti). Mnoge studije i akademska literatura svaki put iznova otkrivaju još uvijek ustrajnu neravnopravnost između muškaraca i žena u privatnoj sferi, što u širem društvu predstavlja jednu od glavnih prepreka rodnoj ravnopravnosti. Naš se rad, međutim, usredotočuje na ravnopravnost u domu, koja već postoji i koju neki parovi u Sloveniji već prakticiraju. Prvi dio ovoga rada predstavlja oznake društvenog i političkog konteksta relevantnog za obiteljski život, osobito za rodne odnose u Sloveniji; empirijski su podaci o rodnoj raspodjeli individualnih poslova u domu (kućanskih poslova i roditeljstva) u Sloveniji prezentirani iz historijske perspektive. U drugom, glavnom dijelu rada prezentirana

je studija slučaja para koji sve poslove dijeli ravnopravno, zajedno s analizom glavnih faktora koji su doveli do ravnopravnosti. Osnovni zaključak studije slučaja jest da je ravnopravnost proces koji se razvija u odnosu te nadilazi kako rodnu podjelu kućnih poslova i poslova njege tako i dogovor o ravnopravnoj podjeli kućanskih poslova. Ravnopravnost u domu je proces svakodnevnih interakcija i pregovora između partnera koji se križaju s ekonomskim, društvenim i političkim faktorima i okolnostima.

Primjer koji smo analizirali neosporno potvrđuje da ravnopravnost nije samo individualna odluka već je u velikoj mjeri pod utjecajem niza vanjskih faktora, osobito zaposlenja, politika i opće društvene klime; štoviše, mnogo više faktora od samo osobne ili dijeljene ideologije o ravnopravnosti, željama i namjerama para. Ono što se kod analiziranog para posebno ističe jest važnost komunikacije i stava o kvalitetnom partnerstvu, kao i osobne filozofije svakog od partnera (vrijednosti, feministička orijentacija oba partnera, itd.). Njihov primjer također pokazuje da ravnopravnost nije postignuto stanje, već proces; to je nešto na čemu partneri moraju čitavo vrijeme raditi. Analizirani primjer također pokazuje da ravnopravnost nije toliko stvar dogovora već djelovanja; istovremeno, ona može biti stvar dogovora zajedno s poduzetim radnjama.

PARTNER EQUALITY AS A PROCESS - THE CASE STUDY OF PARTNERSHIP FROM SLOVENIA

Achieving equality at home has been a relevant feminist issue for a couple of decades and has become a part of policy measures (family and employment policy, equality policy). Many studies and academic literature have been continuously revealing still persisting inequality between men and women in the private sphere, which represents one of the main barriers for gender equality in broader society. Our paper, however, focuses on equality at home, which already exists and is already practised by some couples in Slovenia. The first part of the paper presents the characteristics of social and political context relevant for family life, in particular for gender relationships in Slovenia; and empirical data about gender distribution of individual domestic chores (household and parental chores) in Slovenia are presented from a historical perspective. The second and the main part of the paper presents a case study of an equal sharing couple in Slovenia with the analysis of

main factors that lead towards equality. The main conclusion of the case study is that equality is an ongoing process in a relationship and it goes beyond both gendered division of domestic work and care and the agreement to share domestic chores equally between the partners. Equality at home is a process of everyday interactions and negotiations between partners which intersect with social, economic, and political factors and circumstances.

The example we analysed undoubtedly confirms that equality is not merely an individual decision but that it is highly influenced by a number of external factors, especially employment, policies, the general social climate; in fact, much more factors than just the personal or shared ideology on equality, or wishes and intentions of a couple. What stands out with the analysed couple is the importance of communication and the attitude towards a quality partnership, as well as the personal philosophies of both (values, feminist orientation of both, etc.). Their example also shows that equality is not an achieved condition, but a process; it is something both partners have to work on all the time. The analysed example also shows that equality is not so much a matter of agreement but of action; of course, it can also be a matter of agreement along with action taken.

Doc. dr. sc. Kanita Imamović–Čizmić i mr. sc. Amila Ždralović
Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Bosna i Hercegovina (Faculty of Law-University of Sarajevo, Bosnia and Herzegovina)
E-mail: k.imamovic-cizmic@pfsa.unsa.ba; a.zdralovic@pfsa.unsa.ba

RODNO OSJETLJIVO OBRAZOVANJE I PERSPEKTIVE NA TRŽIŠTU RADA – PRIMJER BOSNE I HERCEGOVINE

Obrazovanje se u ovom radu promatra kao: 1) slika društveno usvojenog modela rodnih uloga; 2) područje u kojem se reproducira društveni status quo, ali i uspostavlja i obnavlja rodna nejednakost i neravnopravnost; 3) područje koje otvara mogućnost za (de)konstrukciju rodnih uloga i kreiranje nove društvene situacije u kojoj će kultura biti oslobođena patrijarhalnih obrazaca. U ovom radu autorice istražuju na koji način se unutar obrazovnog sistema u Bosni i Hercegovini reproducira rodna nejednakost i neravnopravnost, koja za posljedicu ima spolnu

stratifikaciju. Osnovno obrazovanje, kao jedan od značajnih agensa rodne socijalizacije, ima daljnji utjecaj na individualni izbor srednjih škola i fakulteta.

U radu autorice nastoje utvrditi za koja zanimanja veći interes pokazuju djevojčice i žene. U tom kontekstu, analizira se stanje u srednjim školama i fakultetima u Bosni i Hercegovini, sa posebnim osvrtom na srednje škole na području Kantona Sarajevo i fakultete Univerziteta u Sarajevu. Analiza stanja u srednjim školama i na fakultetima pokazuje da je izbor područja u kojem će se žene dalje usavršavati ograničen, te da su zanimanja koja su se sociokulturno profilirala kao muška, obično i ona uz koja ide veći stupanj društvene i ekonomske moći. Izbor srednjih škola i fakulteta u direktnoj je vezi sa horizontalnom podjelom rada koja se očituje u tome da su muškarci i žene zaposleni/e u različitim zanimanjima, gdje ponovno, uglavnom manje vrednovane pozicije, pripadaju ženama.

Poseban dio rada usmjeren je i na refleksiju rodnog stereotipa, odnosno rodne nejednakosti i neravnopravnosti otjelotvorene u obrazovni sistem na položaj mladih žena na tržištu rada Bosne i Hercegovine. Stoga će se u radu ispitati da li i u kojoj mjeri kategorija spomenute anomalije obrazovnog sistema utječe na (ne) zaposlenost mladih žena u Bosni i Hercegovini. Analiza postaje kompleksnija činjenicom da je tržište rada u Bosni i Hercegovini složena kategorija te da se politika zapošljavanja kreira na entitetskim i kantonalnim nivoima vlasti.

GENDER SENSITIVE EDUCATION AND LABOUR MARKET PERSPECTIVES – THE EXAMPLE OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

This paper perceives education as: 1) an image of socially adopted gender roles model; 2) a field that reproduces the social status quo, but also establishes and renews gender inequality and imparity; 3) a field that opens the way to de(con) struction of gender roles and creation of a new social situation in which the culture is to be liberated from the patriarchal patterns. The authors want to use this paper to investigate the ways in which the gender inequality and imparity is reproduced within the education system of Bosnia and Herzegovina, which results in gender stratification. Primary education, as one of the more significant agents of gender socialisation, influences the future selection of secondary schools and faculties for

each individual.

Analysis of the situation in secondary schools and faculties will show that the selection of fields in which women can continue to improve themselves is limited, and that the occupations that are socioculturally profiled as male are usually the ones that carry higher degree of social and economic power. The selection of secondary schools and faculties is in direct correlation with the horizontal division of labour which is manifested in the fact that men and women are employed in different professions, but yet again, the less valued positions belong to women.

A special section of the paper is aimed towards the reflection of gender stereotypes, that is, gender imparity and inequality embodied in the education system, as well as the position of young women on the labour market of Bosnia and Herzegovina This is why the paper examines the extent to which the category of the said anomaly of educational system affects the (un)employment of young women in Bosnia and Herzegovina. The analysis becomes more complex when considering the fact that the labour market in Bosnia and Herzegovina is a complex category, and that the employment policy is created at the level of entities and cantonal authorities.

Dr. sc. Isidora Jarić i dr. sc. Valentina Sokolovska
Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu, Srbija (Faculty of Philosophy – University of Belgrade, Serbia)
Filozofski fakultet Univerziteta u Novom Sadu, Srbija (Faculty of Philosophy – University of Novi Sad, Serbia)
E-mail: dorajar@eunet.rs; valentina.sokolovska25@gmail.com

PROBLEMI IMPLEMENTACIJE PROJEKTA RODNE RAVNOPRAVNOSTI U SREDNJEM STRUČNOM OBRAZOVANJU: STUDIJA SLUČAJA SREDNJIH EKONOMSKIH ŠKOLA U SRBIJI

Rad predstavlja pokušaj razumijevanja problema vezanih uz uvođenje ideje rodne ravnopravnosti u sustav srednjoškolskog obrazovanja. Također, u njemu se rekonstruiraju i mapiraju pojedine ključne točke napetosti unutar sustava za

čije bi razrješenje on trebao unaprijediti legislativu i usvojiti dodatne zakonske i podzakonske akte te razviti određene mehanizme uz pomoć kojih bi nedavno usvojeni *Zakon o rodnoj ravnopravnosti* u Srbiji mogao biti bolje i šire implementiran. U fokusu istraživačkog interesa ovoga rada su srednjoškolski nastavnici čiji su stavovi prikupljeni metodom serijskih intervjua fokus-grupa. Početna pretpostavka ovog istraživanja jest važnost propitivanja stavova srednjoškolskih nastavnika kao i postojanja njihove buduće odgovornosti za implementaciju projekta rodne ravnopravnosti. Vrlo su važni, također, stavovi nastavnika o tome kako zamišljaju budućnost u vezi s tim projektom. To je jedan od motiva zašto su se autorice upustile u ovu istraživačku i edukativnu avanturu. Rad nastoji, na osnovi prikupljenih empirijskih podataka rasvijetliti: (a) kako srednjoškolski nastavnici, koji bi trebali implementirati ovaj zakon, razumijevaju pojam rodne ravnopravnosti te imaju li jasne ideje o tome što promocija rodne ravnopravnosti unutar srednjoškolskog obrazovnog konteksta znači; (b) na koji se način ta implementacija odvija; (c) kakva je kvaliteta njihovih neposrednih iskustava u odnosu na druge društvene aktere uključene u taj proces.

PROBLEMS WITH IMPLEMENTATION OF THE PROJECT OF GENDER EQUALITY IN SECONDARY VOCATIONAL SCHOOLS: A CASE STUDY OF HIGH SCHOOLS FOR ECONOMIC VOCATIONS IN SERBIA

The paper represents an attempt to understand the issues of implementation of gender equality within the system of secondary education in Serbia. In addition, it reconstructs and maps potential points of tension within the system, the resolution of which requires further efforts from the system, such as adopting of additional laws and regulations or developing specific institutional mechanisms, through which the recently adopted *Law on Gender Equality* could be implemented in a broader and more efficient way. The focus of our research interest were secondary school teachers whose attitudes were acquired through the series of focus group interviews. The underlying assumption of the study was the importance of the examination of the secondary school teachers' attitudes as well as the existence of their future responsibilities for the implementation of gender equality project. That is one of the main reasons the authors decided to take on this adventure in

research and education. Based on the collected empirical data, the paper attempts to reconstruct: (a) how secondary school teachers who are supposed to implement the law understand the concept of gender equality and whether they have a clear idea about what the promotion of gender equality project within the secondary school context means in practice; (b) how the implementation is executed; and (c) the quality of their immediate experiences in relation to other social actors involved in this process.

Doc. dr. sc. Ranka Jeknić
Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Hrvatska (Faculty of Law, University of Split, Croatia)
E-mail: ranka.jeknic@st.t-com.hr

MLADE ŽENE I KULTURA: „MUŽEVNOST" / „ŽENSTVENOST" KAO DIMENZIJE MODELA „NACIONALNE KULTURE" GEERTA HOFSTEDEA

Problematika rodne ravnopravnosti i odnosa mladih žena i kulture u radu se analizira u kontekstu „muževnosti/ženstvenosti" kao dimenzije modela „nacionalne kulture" Geerta Hofstedea. Navedena dimenzija predstavlja razinu koja objašnjava jesu li u društvu poželjnije vrijednosti koje Hofstede vezuje uz „muževnost" ili „ženstvenost". U tom se smislu Hofstedeu upućuju i neke kritike, poput skliznuća u biološki determinizam i rodne stereotipe. Zatim se prikazuju neki od rezultata istraživanja provedenog u Hrvatskoj prema Hofstedeovom modelu, a prema kojemu je Hrvatska smještena među zemlje izraženije „muževnosti". Ti se rezultati potom uspoređuju s rezultatima drugih istraživanja vrijednosti mladih, a kojima se utvrdilo veće iskazivanje religioznosti, te tradicionalističko i konzervativnije usmjerenje mladih. Na kraju se izvode zaključci u kontekstu evaluacije navedene dimenzije, i to s ciljem prosuđivanja njene vrijednosti i doprinosa, kako u teorijskom, tako i metodološkom i aplikativnom smislu.

YOUNG WOMEN AND CULTURE: "MASCULINITY" / "FEMININITY" AS CULTURAL DIMENSIONS IN GEERT HOFSTEDE'S MODEL OF "NATIONAL CULTURE"

This paper analyses the issue of gender equality and the relationship between the young women and culture in the context of the "masculinity/femininity" as a dimension in Geert Hofstede's model of "national culture". This dimension represents the level that explains whether the society prefers values which Hofstede associates with "masculinity" or "femininity". Hofstede received some criticism in this respect, due to his turn towards biological determinism and gender stereotypes. This is followed by some of the research results conducted in Croatia according to Hofstede's model, which places us among the more "masculine" societies. This fact is then compared with the results of other studies of youth values which determined the higher expression of religious attitudes, and a more traditionalistic and conservative orientation of youth in Croatia. In the end, the conclusions are drawn in the context of the evaluation of this dimension with the final aim of examining its value and contribution in theoretical, methodological, and applicational aspect.

Doc. dr. sc. Milena Karapetrović
Filozofski fakultet Univerzitet u Banjoj Luci, Bosna i Hercegovina (Faculty of Philosophy, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina)
E-mail: milena.karapetrovic@gmail.com

POGLED S *POLUPERIFERIJE* - O FEMINIZMU I RODNOM OBRAZOVANJU U BOSNI I HERCEGOVINI

U radu autorica razmatra stanje rodne neravnopravnosti u Bosni i Hercegovini prvenstveno se fokusirajući na ono što su dostigle u svom djelovanju ženske nevladine organizacije te način na koji je to dovelo do stvaranja uvjeta za uvođenje institucionaliziranog rodnog obrazovanja u formi prvih ženskih/feminističkih/rodnih kurseva na sveučilištima te do osnivanja prvog i jedinog programa *Rodnih studija*. Kako nije moguće izolirano promatrati feminističko djelovanje i rodno

obrazovanje, na početku je bilo neophodno predočiti neke od glavnih teorijskih koncepata koji su predstavljali smjernice u ovom istraživanju. Sljedeći neophodni korak je bilo sagledavanje feminizma u regionalnom kontekstu imajući u vidu zajedničke granice i historijska čvorišta i već uspostavljanu regionalnu suradnju.

U dijelu teksta koji se odnosi na razmatranje rodne problematike i rodnog obrazovanja u Bosni i Hercegovini kratko su pokazani glavni problemi koji i dalje čine osnovu nedokinutog patrijarhalnog obrasca marginalizacije žena, kao i različiti pravci u kojima se išlo u pokušajima razvijanja rodnog osvještavanja, osnaživanja i obrazovanja.

U zaključku je naglašeno u kojoj mjeri je i dalje problematično govoriti o rodu i rodnom obrazovanju kada to istovremeno uključuje i entuzijam koji bi se mogao povezati sa predstavnicama prvog vala feminizma, i aktivizam svojstven drugom valu i dileme oko teoretskog pozicioniranja karakterističnog za treći val feminizma i postmoderno doba. Tekst slijedi feminističku epistemologiju koja nastoji uvažiti značaj konteksta, ulogu subjekta koji promišlja te svijest o drugačijoj poziciji unutar kanonskih akademskih istraživanja.

THE VIEW FROM *SEMI-PERIPHERY* - ABOUT FEMINISM AND GENDER EDUCATION IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

In this paper, the author examines the state of gender inequality in Bosnia and Herzegovina, mainly focusing on accomplishments of the activities of female non-government organizations and the way they created the conditions for introducing the institutionalized gender education in form of the first women/feminist/gender courses in universities and founding the first and the only programme of *Gender Studies*. As it is impossible to observe feminist activities and gender equality separately, it is firstly essential to present some of the main theoretical concepts that represent guidelines in the research. The following necessary step is to observe feminism in the regional context, bearing in mind the common boundaries, historical junctions, and already established regional cooperation.

The part of the paper that scrutinizes gender issues and gender education in Bosnia and Herzegovina briefly illustrates the main problems that form the basis

of the unabolished patriarchal pattern of marginalization of women, as well as different attempts of developing gender awareness, empowerment, and education.

The conclusion emphasizes the extent to which further discussion on gender and gender education remains problematic as it simultaneously includes enthusiasm connected to representatives of the first wave of feminism and activism as a characteristic of the second wave, and the dilemma about theoretical positioning inherent in the third feminist wave and postmodern time. The paper follows feminist epistemology that seeks to acknowledge the significance of context, the role of the thinking subject and awareness about different positions within canonical academic research.

Prof. dr. sc. Biljana Kašić
Odjel za sociologiju Sveučilišta u Zadru, Zadar, Hrvatska (Department of Sociology – University of Zadar, Croatia)
E-mail: biljana@zamir.net

PREMA KRITIČKOM ZNANJU: RODNO OSJETLJIVO OBRAZOVANJE U AMBISU ILI ILUZIJI?

Nakana izlaganja je pokušati propitati dosege rodno osjetljivog obrazovanja onkraj njegove diskursne samorazumljivosti i ideološke zaštite od strane politički ustanovljenih mehanizama *gender mainstreaminga*.

S jedne strane graničnost provedbe rodno osjetljivog obrazovanja u izravnoj je sprezi s činiteljima, modusima i ciljevima neoliberalne proizvodnje znanja koji afirmiraju uskopragmatična, funkcionalna i ekspertna znanja o spolnoj/rodnoj tematici (Alvanoudi, Hemmings, Brown, Jalušič), a s druge strane s okolnostima unutar kojih je „rat protiv rodne ideologije" postao simboličko, iako zamaskirano mjesto poništenja ideje o spolnoj/rodnoj jednakosti. Drugim riječima, unatoč zornim pomacima u području normativnog diskursa o rodnim pitanjima u hrvatskom kontekstu, patrijarhalna ideologija i dalje je učinkovita putem mutirajućih kodova o spolu/rodu unutar različitih isprepletenih praksi, religijskih, svjetonazorskih,

medijskih, obrazovnih. Dok se na prvoj razini problem može razabrati kao prijepor izražen kao izvedba političke korektnosti *versus* uživanje spolne/rodne slobode, posrijedi je niz slojevitih političkih, društvenih i spoznajnih opreka koje recikliraju afektivne procese stereotipizacije i mizoginije, te naposljetku diskriminacije.

U izlaganju ću se prije svega fokusirati na različita tumačenja rodno osjetljivog obrazovanja i pokušaje primjene nerijetko popraćene nejasnoćama i dvojbama, te ću na temelju komparativnog pristupa obrazovnoj praksi u sveučilišnoj učionici i alternativnoj (izvaninstitucionalnoj) učionici nastojati istražiti njegove višerazinske učinke, paradoksalna mjesta i napetosti. Na predlošku feminističkog zahtjeva o neodvojivosti politike spoznaje od politike lokacije (hooks, Lauretis) u izlaganju se istodobno istražuju tri procesa važna za ovu analizu: proces samorefleksije i artikulacija znanja, „pedagogija nelagode" (Boler, Zembylas) i dekoloniziranje spoznaje te epistemološki zahtjev za transdisciplinarnošću i radikalizacija obrazovanja. Kako integrirati rodnu perspektivu u znanje, gdje je pozicija rodnog subjekta u konstrukciji spoznavanja, zašto se disciplinarni diskurs odupire rodno osjetljivim obrazovnim praksama, na koji način otvoriti mogućnosti analize o rodnoj prekarnosti i kognitivnom kapitalizmu, neka su od pitanja koja nalažu novo kritičko motrište s obzirom na globalnu komodifikaciju znanja. Stoga, je li moguće u ovom kontekstu uopće promišljati obrazovanje kao moć društvene promjene ili je rodno osjetljivo obrazovanje tek zamagljivanje mogućnosti?

TOWARDS A CRITICAL KNOWLEDGE: GENDER-SENSITIVE EDUCATION IN THE ABYSS OR AN ILLUSION?

The intent of the presentation is to try to examine the scope of gender sensitive education beyond its discursive self-explanatoriness and ideological protection by the politically established mechanisms of gender mainstreaming.

On the one hand, the limitations of implementing gender sensitive education is directly associated with the factors, modes, and goals of neoliberal knowledge production that affirm narrowly pragmatic, functional and expert knowledge on sex/gender issues (Alvanoudi, Hemmings, Brown, Jalušič), and on the other hand, with the circumstances within which the "war against gender ideology" has become a symbolic, although masked, sign of abolishing the idea of sex/gender equality.

In other words, despite the visible progress in the field of normative discourse on gender issues in the Croatian context, the patriarchal ideology is still an effective way of mutating gender codes within different intertwined practices, be they religious, world views, media, education. While at the primary level the problem can be read as a dispute expressed as a performance of political correctness versus the enjoyment of sex/gender freedom, it is about a series of layered political, social and cognitive juxtapositions that recycle the affective processes of stereotyping and misogyny, and finally discrimination.

In this presentation, I will primarily focus on different interpretations of gender sensitive education and attempts for its application that are often accompanied by ambiguities and doubts, and based on a comparative approach to education practices in the university classroom and alternative (non-institutional) classroom, I will endeavour to explore its multilevel effects, paradoxical places and tensions. Using the feminist premise about the inseparability of the politics of knowledge from the politics of location (hooks, Lauretis), the presentation simultaneously explores three processes important for this analysis: the process of self-reflection and articulation of knowledge, "the pedagogy of discomfort" (Boler, Zembylas) and decolonizing knowledge as well as an epistemological demand for transdisciplinarity and radicalization of education.

How to integrate a gender perspective into knowledge, where is the position of the gender subject in the construction of knowledge, why does disciplinary discourse resist gender sensitive educational practices, how to open the possibility of analysing gender precariousness and cognitive capitalism are but some of the questions that require a new critical perspective with regards to the global commodification of knowledge. Therefore, is it possible at all in this context to reflect on the education as the power of social change, or is gender sensitive education only blurring the options?

Prof. dr. sc. Anči Leburić
Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu, Hrvatska (Faculty of Philosophy, University of Split, Croatia)
E-mail: anci.leburic@gmail.com

MLADE ZNANSTVENICE - „ŽENSKI TIPOVI“ DRUŠTVENOG PONAŠANJA I KAKO IH ISTRAŽIVATI?!

Istražujući mlade u posljednja dva desetljeća, a posebno žene u znanosti, obrazovanju i u nekim drugim područjima života i rada, autorica na temelju rezultata niza sociooloških empirijskih istraživanja nastoji elaborirati moguće perspektivnije, drugačije i originalnije metodološke pristupe, metodološke koncepte, kao i analitički instrumentarij koji bi bio adekvatniji i primjereniji stvarnim istraživačkim konstrukcijama ženske zbilje u svim onim procesima u kojima mlade žene u suvremenom društvu sudjeluju.

Ti se procesi zbivaju u (hrvatskim) društvenim kontekstima čiji su naboji u većini smislova „antiženski“, netolerantni, ugrožavajući, beskrajno opterećeni nedopuštenim i (samo deklarativno) društveno nepoželjnim ponašanjima, ali koji su u svakodnevnici žena naglašeno manifestni, ograničavajući i djeluju s dalekosežnim negativnim posljedicama. Takva društvena atmosfera, koja se rađa, razvija i njeguje u znanstvenim okruženjima, prema mišljenju autorice još je pogubnija jer dobiva „pečate“ i nerijetko oficijelne kvalifikacije „znanstvenoga“, visokoumnoga, naročito mudroga, a u biti je antidruštvena, antirazvojna, nehumana itd.

Stoga, autorica predlaže drugačije i originalnije promišljanje metodoloških pristupa u istraživanjima ženskih pitanja, odnosa, pojava i fenomena, kako bi se takva istraživanja sa svojim rezultatima mogla konkretnije artikulirati u razne društvene svjetove, te indirektno konstruirati ili barem utjecati na drugačije konstrukcije ženskih stvarnosti.

Kako je područje znanosti jedno od ključnih perspektivnih društvenih područja te s obzirom na predstojeće značajnije mogućnosti uključivanja u europske i druge šire razvojne procese i odlučivanja, mlade žene bi u takvom okružju imale daleko veće šanse za adekvatnije ostvarivanje svojih društvenih uloga, tim više što porastom ekonomske i nekih drugih moći dolazi do porasta obrazovnih

očekivanja stanovništva te vrednovanja obrazovanja kao vrijednosti *per se*. Stoga bi još intenzivnije obrazovanje žena i značajnije jačanje njihovih znanstvenih pozicija moglo vidljivije i efikasnije mijenjati kolektivne stavove kao i ponašanje prema ženama u svijetu rada, ali i u javnom životu općenito.

FEMALE JUNIOR SCIENTISTS – THE "FEMALE TYPES" OF SOCIAL BEHAVIOUR AND HOW TO RESEARCH THEM?!

By researching youth in the last two decades, and especially women in science, education, and some other areas of life and work the author, using the results of a series of sociological empirical research, seeks to elaborate the potentially more promising, diverse and original methodological approaches, methodological concepts and analytical tools that would be more adequate and more appropriate for the actual research constructions of women's realities in all those processes in which young women participate in contemporary society.

These processes occur in the (Croatian) social contexts that are in the most cases characterised by "anti-female", intolerant, threatening, inadmissible and (only nominally) socially undesirable behaviours. These behaviours in the everyday life of women are emphatically manifest, limiting and act with far-reaching negative consequences. Such a social atmosphere when is being born, developed and nurtured in scientific environments, is, according to the author, even more insidious, because it is labelled and often officially qualified as "scientific", ingenious and wise, but in fact it is essentially anti-social, anti-developmental and inhumane.

Therefore, the author proposes different and original reflection on methodological research approaches of women issues, relationships and phenomena in order to enable such a research and its results to be more articulated in different social world and indirectly to be influential on different constructions of women realities.

Given that science, being one of the key promising social fields, with regard to forthcoming more significant opportunities of being part of European and other broader developing and decision making processes, young women in such an environment would have far greater chances for a better realization of their social

role, especially as the increase of economic and other forms of powers results in an increase in educational expectations of the population and the evaluation of education as a value *per se*. Therefore, more intensive education of women and the significant strengthening of their scientific positions could be more visible and could change collective attitudes more effective as behaviour towards women in the working world, but also in public life generally.

Višnja Ljubičić
Pravobranitelj/ica za ravnopravnost spolova Republike Hrvatske, Zagreb, Hrvatska
(Ombudswoman for Gender Equality of the Republic of Croatia, Zagreb, Hrvatska)
E-mail: pravobraniteljica@prs.hr

DISKRIMINACIJA MLADIH ŽENA NA TRŽIŠTU RADA U HRVATSKOJ

Ženama u današnjem društvu vrlo često se uskraćuje pravo da žive i rade bez nasilja, prisile i straha. Uskraćuje im se pravo na rad u sigurnom, prijateljskom i poticajnom okruženju, pravo na napredovanje na poslu, na siguran radni odnos, pravo na samostalno planiranje obitelji i rađanje djece bez posljedica po svoju kao i egzistenciju cijele obitelji.

Specifičan oblik diskriminacije kojemu su izložene mlade žene u Hrvatskoj je diskriminacija na osnovi trudnoće i materinstva. Izložene su i spolnom uznemiravanju, i to bez iznimke, na svom radnom mjestu. Česta posljedica poduzimanja radnji u okviru zakona u cilju zaštite od daljnje diskriminacije jest viktimizacija same žrtve koja je zaštitu zatražila, kao i osoba koje su potvrdile postojanje diskriminacije. Bez obzira na postojanje zakonskog i institucionalnog okvira za zaštitu (mladih) žena od diskriminacije, činjenica je da rad po pritužbama ne upućuje na spremnost niti žrtava da sustav iskoriste niti samog sustava da riješi konkretan problem diskriminacije. Navedeno predstavlja ozbiljan problem u provedbi antidiskriminacijske politike.

Suzbijanje diskriminacije u društvu moguće je jedino ukoliko žrtva traži zaštitu, ali kad ju zatraži, zaštita mora biti prije svega žurna i primjerena situaciji, djelujući kao prevencija od potencijalne buduće diskriminacije te kao poticaj drugim

žrtvama da ju zatraže.

Izloženi zaključci slijede iz istraživanja koja je pravobraniteljica provela tijekom 2011. godine o zastupljenosti žena u upravljačkim strukturama trgovačkih društava te državnim tijelima, 2012. godine o položaju trudnica na tržištu rada te rada na pojedinačnim pritužbama građanki. Napominje se kako je trend utvrđen istraživanjima i radom u uredu pravobraniteljice potvrđen i godišnjim statističkim pokazateljima koje redovno objavljuje Državni zavod za statistiku u publikaciji „Muškarci i žene u Hrvatskoj".

DISCRIMINATION OF YOUNG WOMEN IN CROATIA

Today, women are often denied the right to live and work free of violence, coercion or fear. They are denied the right to work in a safe place, in a friendly and encouraging environment, to advance, to exercise their right to secure employment, to plan their family and birth of their children without negative effects on their existence and the existence of their families.

A specific form of discrimination which the young women in Croatia are exposed to is discrimination based on sex, pregnancy, and maternity. They are also exposed to sexual harassment at their workplace without exception. Frequent consequence of taking actions within the legal framework to protect against discrimination is further victimization of the person who is seeking relief, as well as persons who have confirmed the existence of discrimination. Although legal and institutional framework for the protection of (young) women from discrimination exists, the fact is that work with complaints demonstrates neither the victims' willingness to sufficiently use the mechanisms of institutional protection nor the will of the system to solve a specific problem of discrimination. This represents a serious problem in the implementation of anti-discrimination policy.

Combating discrimination in a society is possible only if the victim seeks protection and, if and when a person does seek protection, the protection must be, above all, urgent and appropriate to the situation in order to become the inhibiting factor for the potential discriminators and serve to encourage other victims.

The presented conclusions follow from the research that was conducted by the

Ombudsman during 2011 on the representation of women in managerial structures of companies and government agencies, 2012 on the position of pregnant women in the labour market, and work on complaints by individual citizens. It should be noted that this trend, established through research and work in the Ombudsman's office, was confirmed by annual statistical indicators regularly published by the Central Bureau of Statistics in the publication "The men and women in Croatia."

Dr. sc. Maja Mamula i Paula Zore
Ženska soba – Centar za seksualna prava, Zagreb, Hrvatska (Women's room – Center for Sexual Rights, Zagreb, Croatia)
E-mail: majam@zamir.net; paulazore78@gmail.com

NASILJE NAD DJEVOJKAMA I MLADIM ŽENAMA

Nasilje nad ženama je najeklatantniji oblik kršenja ženskih ljudskih prava. Prisutno je u svim društvima, a pogotovo u onim u kojima je patrijarhalni obrazac još uvijek čvrsta okosnica društva. Pojavljuje se u različitim oblicima, od kojih su dva specifično usmjerena na žene: nasilje u obitelji i seksualno nasilje.

Djevojke i mlade žene izložene su navedenim oblicima nasilja, pri čemu su njihov spol, ali i dob jedni od najvažnijih prediktora nasilja. One čine veliku većinu žrtava seksualnog nasilja i više od polovine žrtava fizičkog nasilja i zanemarivanja. Također, izložene su i drugim oblicima nasilja karakterističnima za svoju dob, kao što su nasilje u vezama, silovanje na spoju i seksualno uznemiravanje u školama, na fakultetima i na ulici. Osim što su izložene riziku nasilja u svojim domovima i na ulicama, rastu u kulturi u kojoj je nasilje prihvaćeno i u kojoj se kroz popularnu kulturu normalizira nasilje, seksualizacija i eksploatacija žena. Istraživanja ukazuju da djevojke i mlade žene izložene nasilju imaju izraženiji obrazac upuštanja u različita rizična ponašanja, što im cirkularno povećava rizik od novog nasilja.

Zamjetno je da se mlade žene žrtve nasilja nalaze u procjepu, jer je najveći broj specijaliziranih servisa za rad sa žrtvama nasilja usmjeren na djecu ili na odrasle žene žrtve nasilja.

Poseban problem su mlade žene koje su pripadnice određenih marginaliziranih grupa, kao što su žene drugih etniciteta, ugroženih socijalnih skupina (s naglaskom na djevojke smještene u nekoj od institucija), one koje imaju neki invaliditet, kao i pripadnice različitih seksualnih i rodnih orijentacija.

VIOLENCE AGAINST GIRLS AND YOUNG WOMEN

Violence against women is the most blatant form of violation of women's human rights. It is present in all societies, and especially in those where patriarchal attitudes still represent the building block of society. It appears in various forms, two of which are specifically targeted at women: domestic violence and sexual violence.

Girls and young women are exposed to these forms of violence, and both their gender and age are one of the most important predictors of violence. They make up the vast majority of victims of sexual violence, and more than half of the victims of physical abuse and neglect. They are also exposed to other forms of violence characteristic for their age, such as violence in relationships, date rape, and sexual harassment in schools, at universities and in the streets. In addition to being at risk of violence in their homes and on the streets, they are growing up in a culture where violence is accepted and approved by popular culture and women are sexualized and exploited. Research suggests that girls and young women who are exposed to violence are more prone to engaging in various types of risky behaviour, which increases the likelihood of repeated violence.

It is noticeable that young female victims of violence lack support because the largest number of specialized services for support of victims of violence is aimed at children or adult victims of domestic violence.

A particular concern are the young women who are the members of marginalized groups, such as women of other ethnicities, vulnerable social groups (with an emphasis on girls placed in the institutions), women with disabilities, as well as members of different sexual and gender orientations.

Prof. dr. sc. Zorica Mršević
Institut društvenih nauka, Beograd, Srbija (Institute of Social Sciences, Beograd, Serbia)
E-mail: zmrsevic@idn.org.rs

MLADE LEZBIJKE I TRANSRODNE DJEVOJKE U SRBIJI

Ovaj rad govori o položaju mladih lezbijki i transrodnih djevojaka u Srbiji (koji se, pretpostavlja se, ne razlikuje od položaja tih grupa u postjugoslovenskoj regiji) te se temelji na izvještajima LGBT organizacija u Srbiji, službenim dokumentima državnih organa i nezavisnih mehanizama za ljudska prava, književnim djelima s temama lezbijskog i transrodnog odrastanja i autentičnim *coming out* svjedočanstvima. U njima se saznaje da neke svoju različitost doživljavaju kao kob zbog koje biraju izolaciju, usamljenost i nerijetko samoubojstvo, a druge pak svoju posebnost vide kao svoju prednost. U Srbiji je, s više institucionalnih strana, istaknuto da je obiteljska situacija mladih lezbijki i transrodnih djevojaka vrlo ozbiljna; izložene su obiteljskom i vršnjačkom nasilju, prinudnom „liječenju", a sve je češće uočavana pojava izbacivanja iz domova kada roditelji saznaju za njihovu seksualnu orijentaciju i rodni identitet. Taj problem je dvostrukog porijekla: djelomično potječe od neznanja samih roditelja a djelomično proizlazi iz snažno prisutne (jedno)glasne homofobičnosti javnog diskursa. Nadalje, navode se primjeri nasilja nad lezbijkama i transrodnim djevojkama, kao i preporuke Povjerenice za zaštitu ravnopravnosti kojima se nastoji umanjiti diskriminacija na osnovu seksualne orijentacije i rodnog identiteta u obrazovnom sistemu. Da je prihvaćenost rodno neusuglašenih sa većinskim modelom ipak moguća i sada, bez promjene cijelog patrijarhalnog konteksta, ilustrira primjer jednog obiteljskog stripa.

YOUNG LESBIANS AND TRANSGENDER GIRLS IN SERBIA

This paper discusses the position of young lesbians and transgender women in Serbia (that is, presumably, no different from the position of the same groups in Post-Yugoslavian region), and is based on the reports of LGBT organizations in Serbia, the official documents of state bodies and independent mechanisms for human rights, literary works on the subject of lesbian and transgender growing

up, and authentic testimonies of "coming out". It is found that some of them experience their diversity as a fate for which they choose isolation, loneliness and often suicide, while others see their uniqueness as their advantage. In Serbia, it was pointed on many institutional levels that the family situation of young lesbians and transgender girls is very serious – they are exposed to domestic and peer violence, they are forced into "treatments" and their eviction from their homes when their parents learn of their sexual orientation and gender identity is also becoming an increasingly evident phenomenon. The problem has a dual origin: it is partly derived from the parents' ignorance and partly from a strong presence of a loud (uni)vocal homophobia of the public discourse. Furthermore, the examples of violence against lesbians and transgender girls are given along with recommendations from the Commissioner for the Protection of Equality that seek to reduce discrimination based on sexual orientation and gender identity in the educational system. An example of a family comic book illustrates the fact that the acceptance of those that are gender-incompatible with the majority model is still possible without changing the entire patriarchal context.

Doc. dr. sc. Natalija Perišić i mr. sc. Jelena Vidojević
Fakultet političkih nauka, Univerzitet u Beogradu, Srbija (University of Belgrade – Faculty of Political Sciences)
E-mail: natalija.perisic@fpn.bg.ac.rs; jelenavidojevic6@gmail.com

POLITIKA USKLAĐIVANJA OBITELJSKIH I PROFESIONALNIH OBAVEZA – SOCIJALNA PRAVA I MATERINSTVO U SRBIJI

Ekonomska aktivnost žena u Srbiji, u periodu od početka tranzicije do danas, karakteririzirana je neuravnoteženošću sa stopama zaposlenosti i aktivnosti muškaraca. Dodatno, komparativno niske zarade, osobito u područjima tradicionalno dominantne zaposlenosti žena, predstavljaju značajan faktor ostvarivanja niskog nivoa socijalne sigurnosti žena, s obzirom na snažnu bizmarkovsku orijentiranost nacionalnog sistema socijalne sigurnosti. Osnovni izazovi, vezani uz prava koja pripadaju radnom zakonodavstvu i koja reguliraju ravnopravan tretman žena i muškaraca na tržištu rada, su odsustvo efikasnih kontrolnih mehanizama i njihova

neimplementacija.

Politike omogućavanja dopusta su gotovo univerzalno vezane uz majke i trebaju biti oblikovane na znatno drukčiji način kako bi u većoj mjeri podržavale fleksibilniju razdiobu kako plaćenog tako i neplaćenog rada. Pravo na roditeljski dodatak jest mjera populacijske politike; obuhvaća maksimalno četvoro djece u obitelji i relativno je visokog iznosa. Njegovu efikasnost umanjuje, međutim, isplata naknade u 24 mjesečne rate. Pravo na dječji doplatak izgubilo je svoj univerzalni karakter; koncipiran je kao instrument pomoći siromašnim porodicama i izuzetno je niskog nivoa, čime minimalno utječe na izlazak obitelji is siromaštva. Razvijenost mreže predškolskih ustanova nije zadovoljavajuća, kao ni obuhvat djece predškolskim obrazovanjem. Rasporedi rada javnih škola nisu usklađeni s punim radnim vremenom, koje je dominantno zastupljeno kod zaposlenih majki u Srbiji.

WORK-FAMILY RECONCILIATION POLICY – SOCIAL RIGHTS AND MOTHERHOOD IN SERBIA

From the beginning of the transition until today, the economic activity of women in Serbia has been characterized by a sharp dis-balance between (un) employment rates of women and men. In addition, comparatively low wages, especially in the areas of traditional employment of women, are an important factor for the realization of low social security level of women, having in mind the strong Bismarckian orientation of the national welfare state. The main challenges regarding the rights belonging to labour law regulating equal treatment of women and men on the labour market are the absence of efficient control mechanisms and their weak implementation.

The policies of allowed leave are almost universally tied to mothers and they should be designed in a substantially different manner in order to be supportive of a more flexible division of both paid and unpaid work. The entitlement to parental allowance is a population policy measure; it covers maximally four children in a family and its amount is relatively high. However, the efficiency is lowered due to its payment in 24-month instalments. The entitlement to child allowance lost its almost universal character – it is designed as an instrument directed towards poor families, but its level is extremely low, thus not allowing the families to escape from

the poverty. The network of child-care arrangements is underdeveloped and the coverage of pre-school for children of all ages is inadequate. The working hours for public schools are not in compliance with full working hours which are dominantly present among the working mothers in Serbia.

Prof. dr. sc. Antoanela Petkovska, doc. dr. sc. Aleksandar Jovanoski, prof. dr. sc. Konstantin Minoski i mr. sc. Marija Dimitrovska
Filozofski fakultet Skopje, Makedonija (Faculty of Philosophy, Skopje, Macedonia)
Pravni fakultet, Kičevo, Makedonija (Faculty of Law, Kičevo, Macedonia)
E-mail: antoanela@fzf.ukim.edu.mk; aleksandarjovanoski3@gmail.com; konstantin@fzf.ukim.edu.mk; marija@sociolozi.org.mk;

STAVOVI MLADIH ŽENA U REPUBLICI MAKEDONIJI U KONTEKSTU NEKIH KULTURNIH VRIJEDNOSTI I PRAKSI

Centralni problem ovog rada fokusiran je na kulturne vrijednosti i prakse mladih žena u Republici Makedoniji izražene u njihovim stavovima o posebnim aspektima života. Podaci na kojima se temelji analiza proizlaze iz Europskog istraživanja vrijednosti (European Value Study), realiziranog 2008. godine u Republici Makedoniji, a u kontekstu longitudinalnog, međunarodnog istraživanja. Analizirani su stavovi mladih žena od 18 do 31 godine koji se odnose na: njihove životne prioritete; percepciju osobne sreće; uključenost u građanske aktivnosti; povjerenje u ljude; socijalnu distancu; rad i profesionalni razvoj; preferirane aktivnosti u provođenju slobodnog vremena; prihvaćanje ili neprihvaćanje nekih načina ponašanja; odnos prema braku i obitelji te status žena u suvremenom društvu.

Sadržaj ovog rada predstavlja prikaz samopercepcije mladih žena o njihovom mjestu i ulozi u makedonskom društvu koje je obremenjeno posljedicama dugog procesa ekonomske i političke tranzicije, međuetničke konsolidacije i euroatlantske integracije. Sociološki interes za bavljenje ovom tematikom djelomično je inspiriran i kulturnom traumom izazvanom vrijednosnim vakuumom koji pejzažira stanje u kojemu su novoformirane nacionalne vrijednosti suprotstavljene vrijednostima zapadne kulture. Ova studija je prikaz stanja o vrijednosnim preferencijama

dijela makedonskog društva, koje je moguće dalje komparirati sa sličnim uvjetima u zemljama iz regije ili iz bivše Jugoslavije. Istraživanje statusa mladih žena u postsocijalističkim i tranzicijskim društvima, kao sto je makedonsko, naravno, omogućava daljnji multidisciplinarni pristup kojim bi se osvijetlili neki od postojećih obrazaca ponašanja i koji bi podrazumijevao kritički osvrt spram predrasuda u području društvenih nauka koje se odnose na poziciju žena u prethodnom socijalističkom društvenom uređenju.

Diferenciran odnos mladih žena prema navedenim kulturnim vrijednostima i praksama ispitivan je i u kontekstu nekih sociodemografskih karakteristika ispitanica: stupnja obrazovanja, religijske pripadnost; radnog statusa; bračnog statusa i visine osobnih prihoda.

THE ATTITUDES OF YOUNG WOMEN IN THE REPUBLIC OF MACEDONIA IN THE CONTEXT OF SOME CULTURAL VALUES AND PRACTICES

This paper is focused on the cultural values and practices of young women in the Republic of Macedonia expressed through their views on certain aspects of life. The data used in the analysis are derived from the European Values Study conducted in the Republic of Macedonia in 2008 as part of an international longitudinal research. The attitudes of young women aged 18 to 31 are analysed in the context of the following cultural values and practices: their priorities in life, self-perception of personal happiness, trust in people and social distance, work and professional development, preferred activities during leisure time, the acceptance or rejection of certain behaviours and lifestyles, their attitude towards marriage and family, and the status of women in modern society.

The paper aims to show the self-perception of young women regarding their place and role in the Macedonian society - a society burdened by the consequences of the prolonged economic and political transition, and furthermore, its interethnic consolidation and Euro-Atlantic integration. The sociological interest in tackling this topic is partly inspired by the cultural trauma caused by the vacuum of values that created a situation in which newly established national values are opposed to those of the Western culture. The study provides insights into the values preferred

by a segment of the Macedonian society, which can be further compared to similar circumstances in the region or countries of the former Yugoslavia. The analysis of the position of young women in post-socialist and transitional societies, such as Macedonian, requires further multidisciplinary approach that will shed light on some of the existing patterns of behaviour, as well as a critical review of most current stereotypes in the social sciences on the position of women in the previous socialist political order.

The differentiated attitudes of the young women towards the denoted cultural values and practices are reviewed, bearing in mind the certain socio-demographic characteristics, such as education level, religious affiliation, employment status, marital status, and the income level of the respondents.

Prof. dr. sc. Zlatiborka Popov Momčinović
Filozofski fakultet Univerziteta u Istočnom Sarajevu, Sarajevo, Bosna i Hercegovina (University of East Sarajevo - Faculty of Philosophy, Sarajevo, Bosnia and Herzegovina)
E-mail: pozlata75@gmail.com

MLADE ŽENE U SUVREMENOM BiH ŽENSKOM POKRETU: KONTRADIKCIJE UNUTAR PROMJENA

U radu se apostrofiraju oblici angažmana žena za žene u ženskom pokretu postdejtonske Bosne i Hercegovine, uključujući njegove postkonfliktne i glokalne kontekste. Kako društveni pokreti predstavljaju kolektivne aktere civilnog društva koji u ideal-tipskom smislu personificiraju etičke i normativne ideale (solidarnosti, antihijerarhije, samopomoći, autonomije i sl.) u radu se pokušalo utvrditi koliko su ti, normativni ideali postignuti a kroz prizmu pozicije mladih žena unutar postojećeg, bosanskohercegovačkog ženskog pokreta.

Rezultati istraživanja, koji čine integralni dio ove analize, ukazuju da postoji generacijski jaz između borkinja-pionirki i mlađih aktivistkinja zbog smjene generacija kao i načina funkcioniranja ženskog pokreta, kroz, u prvom redu, projektne aktivnosti i repertoare nevladinih organizacija koji vode u partikularizam i separatizam.

Autorica zaključuje da se disbalansi i frakture uočene na intergeneracijskom nivou nisu petrificirane, pogotovo u kontekstu aktivizma i ženskog osnaživanja koje se stalno redefinira i (de)konstruira kroz sam angažman žena i za žene.

YOUNG WOMEN IN CONTEMPORARY BiH WOMEN'S MOVEMENT: CONTRADICTIONS AMONG CHANGES

The article emphasizes the forms of female engagement in women's movement in the post-Dayton Bosnia and Herzegovina, including its post-conflict and glocal contexts. Since social movements represent collective actors of the civil society from ideal type point of view represent the ethical and normative ideals (solidarity, anti-hierarchy, self-help, autonomy and the like), the text attempts to determine the measure in which these normative ideals are achieved through the prism of young women's position within actual women's movement in Bosnia and Herzegovina.

The research results that are an integral part of the analysis indicate that there is a generation gap between the pioneers and younger activists due to generation shift and the functioning of the women's movement primarily concerning project activities and repertoires of non-governmental organizations that lead to particularism and separatism.

The author concludes that imbalances and fractures detected on generational level are not petrified, particularly in the context of activism and women empowerment that has been constantly redefined and (de)constructed through engagement of women for women.

Dr. sc. Ivana Radačić
Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska (Institute of Social Sciences Ivo Pilar, Zagreb, Croatia)
E-mail: Ivana.Radacic@pilar.hr

LJUDSKA PRAVA ŽENA I INSTITUCIONALNI MEHANIZMI NJIHOVE ZAŠTITE – SLUČAJ HRVATSKE

Od 2000. godine, potaknuta procesom pristupanja Europskoj uniji, Republika Hrvatska izgrađuje svoj institucionalni i zakonodavni okvir za zaštitu prava žena. Godine 2003. donesen je prvi *Zakon o ravnopravnosti spolova*, koji je predvidio uspostavu institucionalnih mehanizama, dok je 2009. godine donesen *Zakon o suzbijanju diskriminacije*, koji je uspostavio posebne anti-diskriminacijske tužbe. Također je u posljednjem desetljeću donesen *Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji*, a česte su bile i izmjene radnog zakonodavstva s ciljem usklađivanja s pravnom stečevinom EU. Konačno, zadnja reforma *Kaznenog zakona* rezultirala je i re-konceptualizacijom seksualnih delikata s ciljem usklađivanja sa standardima ljudskih prava.

Međutim, mnogi od tih zakona su manjkavi. Na primjer, obiteljsko nasilje definirano je kao prekršaj, dok je silovanje određeno silom ili prijetnjom. No još je problematičnija njihova (ne)primjena, odnosno stavovi provoditelja zakona kao i načina na koji se osobe postavljaju na pozicije u javnim službama. Iako je proces pristupanja EU pomagao u uspostavi zakonodavnog i institucionalnog okvira, vrijednosti koje su ključne za provedbu zakona, ne mogu biti nametnute. Postupak harmonizacije često se vodio sa ciljem sakupljana političkih bodova, a ne sa stvarnim opredjeljenjem za rodnu ravnopravnost. Na taj način, hiperprodukcija zakona i institucija rezultirala je depolitizacijom roda. S druge strane, javio se i otpor u dijelu građanstva prema onome što je shvaćeno kao nametanje stranih normi i napad na hrvatsku kulturu i tradiciju. Vrijednosti ljudskih prava i rodne ravnopravnosti tako još uvijek nisu općeprihvaćene u hrvatskom društvu o čemu svjedoče nedavni događaji vezani uz pokušaje nametanja određenih normi seksualnog i obiteljskog života (otpor spolnom odgoju te referendum o braku).

U ovom se radu raspravlja o razvoju ljudskih prava žena u modernoj povijesti

Hrvatske, s ciljem identificiranja uspjeha, problema kao i načina prevladavanja istih. Tvrdi se da su zakoni i institucije samo prvi (iako neophodni) korak ka oživotvorenju prava žena. Potrebna je radikalna transformacija društvenog, političkog i ekonomskog uređenja, koja bi adresirala društvene probleme patrijarhata, ali i patronažnih politika, korupcije, neoliberalnih ekonomskih politika te restriktivnih normi seksualnosti. Doprinosi feminističkih teorija takvoj transformaciji bit će razmatrani u radu.

HUMAN RIGHTS OF WOMEN AND INSTITUTIONAL MECHANISMS OF THEIR PROTECTION – THE CASE OF CROATIA

Encouraged by the EU accession process, the Republic of Croatia has been building up its institutional and legislative framework for securing women's rights since 2000. In 2003, the *Gender Equality Act* was adopted, which enabled the setting up of institutional mechanisms, while in 2009 a general *Anti-Discrimination Act* was adopted, which provided the anti-discrimination proceedings. The last decade also witnessed the adoption of the *Act on Domestic Violence* and the frequent changes of labour legislation with the aim of harmonisation with the EU acquis. Finally, recent reform of the *Criminal Code* resulted in the re-conceptualization of the sexual offences with the aim of harmonising them with the human rights standards.

However, many of these laws are deficient. For example, domestic violence is defined as a minor offence, while the central element of rape is force. But even more problematic is the (lack of) implementation of the laws, the attitudes of the law enforcement agents, and the allocation of positions in the public bodies. While the EU accession process has helped with building of the institutional and legislative framework, the values cannot be imposed. The process of harmonisation was often led with a view of collecting political points, rather than a real commitment to gender equality. Hence, the hyper-production of laws and institutions has actually resulted in de-politization of gender, with a simultaneous resistance to the imposition of the foreign values and the attack on Croatian culture by certain parts of population. Hence, the values of human rights and gender equality are still not universally accepted in Croatia, as witnessed in recent the events regarding the imposition of appropriate norms of sexuality and family life (resistance to sexual education,

marriage referendum).

This paper discusses the developments of women's rights in modern Croatian history, identifying successes, challenges, and proposing the ways forward. It is argued that the laws and institutions are only the first (though necessary) step towards securing human rights of women; what is needed is a more radical transformation of social, political and economic arrangement which would address the social ailments of patriarchy but also patronage politics, corruption, neo-liberal economic policies and the repressive norms of sexuality. The paper will discuss the feminist contributions to such transformation.

Prof. dr. sc. Suzana Simonovska i prof. dr. sc. Vesna Dimitrievska
Institut za rodne studije, Filozofski fakultet, Univerzitet "Sveti Kiril i Metodij", Skopje, Makedonija (Institute of Gender Studies, Faculty of Philosophy, University "Ss. Cyril and Methodius", Skopje, Macedonia)
Institut za sociologiju, Filozofski fakultet, Univerzitet "Sveti Kiril i Metodij", Skopje, Makedonija (Institute of Sociology, Faculty of Philosophy, University "Ss. Cyril and Methodius", Skopje
E-mail: suzanas@fzf.ukim.edu.mk; vesna@ fzf.ukim.edu.mk

REPRODUKTIVNO ZDRAVLJE I PRAVA U REPUBLICI MAKEDONIJI

U ženskim nastojanjima da ostvare svoja prava i postignu rodnu ravnopravnost, reproduktivna prava i slobode imaju posebni značaj u pogledu njihove neovisnosti i oslobođenja od bremena biološke sudbine i reproduktivnog ciklusa. Pravo žene nad vlastitim tijelom, uključujući pravo da kontroliraju i odlučuju o vlastitom reproduktivnom procesu, nužna je pretpostavka u procesu ostvarivanja potpune društvene i ekonomske ravnopravnosti. Kao rezultat njihovih napora, reproduktivna su prava prepoznata kao integralni dio općih ljudskih prava te uključuju pravo na stjecanje najvišeg mogućeg standarda reproduktivnog i seksualnog zdravlja.

Briga i unaprjeđenje reproduktivnog zdravlja je prioritet javnog zdravstva u politikama Republike Makedonije. Naša je zemlja potpisala međunarodne strateške dokumente te je tako obvezna unaprjeđivati i investirati u reproduktivno zdravlje

te stvoriti uvjete za planiranje obitelji, prevenciju neželjene trudnoće, sigurno majčinstvo te prevenciju i liječenje spolno prenosivih bolesti.

Kao ishod postojeće legislative u Republici Makedoniji, svrha ovoga rada je predstaviti situaciju u zemlji u pogledu reproduktivnog zdravlja i prava. Budući da se pitanja vezana uz seksualni i reproduktivni život ne mogu razmatrati izvan društveno-ekonomskog i kulturnog konteksta, ovaj se rad fokusira na razvoj politika i programa koji bi mogli doprinijeti savladavanju diskriminatornih praksi koje proizlaze iz postojećih predrasuda i stereotipa u pogledu razumijevanja same seksualnosti. Naglasak je na individualnim i učinkovitim programima podizanja svijesti među mladim ženama o njihovoj brizi i odabiru reproduktivnog i seksualnog života, oslobođenog bilo kojeg oblika diskriminacije, prisile i nasilja.

REPRODUCTIVE HEALTH AND RIGHTS IN THE REPUBLIC OF MACEDONIA

In women's efforts to gain their rights and to achieve gender equality, their reproductive rights and freedoms have a special significance in terms of their independence and liberation from the burden of their biological destiny and their reproductive cycle. A woman's right over her own body, including the right to control and decide on her own reproductive process, is a necessary assumption in the process of achieving full social and economic equality. As a result of their efforts, the reproductive rights are recognized as an integral part of the universal human rights and they include the right to receive the highest attainable standard of reproductive and sexual health.

The care and promotion of reproductive health is a public healthcare priority in the policy of the Republic of Macedonia. Our country has signed the international strategic documents and is thus bound to promote and invest in reproductive health, and to create conditions for family planning, prevention of unwanted pregnancy, safe motherhood, and the prevention and treatment of sexually transmitted diseases.

As an outcome of the existing legislation in the Republic of Macedonia, the purpose of this paper is to present the situation in the country in terms of reproductive health and rights. Because the questions regarding sexual and reproductive life

cannot be considered out of the socio-economic and cultural context, this paper focuses on the development of policies and programmes that would help overcome discriminatory practices which arise from existing prejudices and stereotypes in terms of understanding sexuality itself. The emphasis is on individual and effective programmes to raise awareness among young women about their care and choice of reproductive and sexual life, free from any form of discrimination, coercion and violence.

Prof. dr. sc. Svetlana Slapšak
Institutum studiorum humanitatis, Fakulteta za podiplomski humanistični študij, Ljubljana, Slovenija (Institutum studiorum humanitatis, Ljubljana Graduate School of the Humanities, Slovenia)
E-mail: svetlanaslapsak@yahoo.com

„DJEVOJKA" U JUGOSLAVENSKOM FILMU I U SAMOSTALNIM NACIONALNIM KINEMATOGRAFIJAMA: HISTORIJSKO-ANTROPOLOŠKO ISPITIVANJE KULTURNIH IMAGINARIJA

Lik „djevojke" u jugoslavenskim filmovima često nosi upis antropoloških arhetipa, balkanskih kultova i rituala izvan ranog ideološkog upisa ravnopravnosti rezerviranog za „žene": poslije kratkog emancipaciji roda naklonjenoga doba, „djevojka" uglavnom ostaje sa svojim starim atributima i narativnim uzorcima, kao što su strah, tabu, nasilje, smrt. Bogatstvo značenja odnosno imaginarija, od etičke paradigme do žrtve/svetosti, od metafore jednostavnosti do metafore potpune nerazumljivosti za vladajući patrijarhalni imaginarij, obilježava ovaj lik. Naizgled izraziti diskontinuitet takvih isprepletanih narativnih strategija u samostalnim nacionalnim kinematografijama ne smije prevariti: neki elementi stare invencije „djevojke" se mogu prepoznati i u novim imaginarijima.

U prilogu će biti analizirani filmovi redatelja France Štiglica, Puriše Đorđevića, Veljka Bulatovića, Aleksandra Petrovića, Dušana Makavejeva te *Snjeguljica i sedam patuljaka* Walta Disneya kao referentna invencija popularne kulture kao i neki filmovi novije produkcije, kao što je *Klip*, redateljice Maje Miloš.

"A GIRL" IN THE YUGOSLAV FILM AND INDEPENDENT NATIONAL CINEMATOGRAPHIES: HISTORICALLY-ANTHROPOLOGICAL INVESTIGATION OF CULTURAL IMAGINARIES

The character of "a girl" in the Yugoslav films often carries an inscription of anthropological archetypes, Balkan cults and rituals beyond the early ideological inscription of equality reserved for "women" – after a brief period inclined toward the gender emancipation, "a girl" is usually left with her old attributes and narrative patterns such as fear, taboo, violence, death. This character is distinguished by the richness of meaning or imaginary, from the ethical paradigm to the victim/holiness, from the metaphor of simplicity to the metaphor of complete incomprehensibility for the dominant patriarchal imaginary. Seemingly distinct discontinuity of these entangled narrative strategies in independent national cinematographies should not be deceiving: some elements of the old invention of "the girl" can be identified in the new imaginaries.

The following part will analyse movies by directors France Štiglic, Puriša Đorđević, Veljko Bulatović, Aleksandar Petrović, Dušan Makavejev, and *Snow White and the Seven Dwarfs* (Snjeguljica i sedam patuljaka) by Walt Disney as a popular culture's referent invention, as well as some movies with a more recent production, such as *Clip* (Klip), directed by Maja Miloš.

Mr. sc. Dijana Stojanović Đorđević
National network to end violence against women and domestic violence, Skopje, Makedonija
E-mail: stojanovic_693@hotmail.com

ZASTUPLJENOST RODNO UTEMELJENOG NASILJA NAD ŽENAMA U JAVNIM PROSTORIMA SKOPJA

Prema Generalnoj skupštini Ujedinjenih naroda nasilje nad ženama se definira kao svaki akt rodno-utemeljenog nasilja koji rezultira, ili može rezultirati fizičkim, seksualnim ili psihološkim povrjeđivanjem ili stradanjem žena, uključujući i prijetnje takvim aktima, prisiljavanje ili proizvoljno lišavanje slobode, bez razlike

da li se takva djela događaju u javnom ili u privatnom životu. Rodno-utemeljeno nasilje se od drugih oblika nasilja razlikuje po tome što je rod žrtve presudan za izvršavanje samog nasilja.

Postojanje strukturno rodno-baziranog nasilja u jednom društvu dovodi do nestabilnosti samoga društva, zato što promovira kulturu straha i podčinjenost žena, a istovremeno jača nepravdu i diskriminaciju žena. Ukoliko država ne pronađe mehanizme za upravljanje rodno-baziranim nasiljem, ponajprije detektirajući a zatim sankcionirajući ga, ono postaje obrazac dozvoljenog ponašanja, odnosno jedan oblik političke "norme". Nasilje se doživljava kao prirodno i neizbježno, ne prepoznaje se kao forma niti od strane žrtava, niti od strane nasilnika ili okoline, a svakodnevno suočavanje s njim stvara osjećaj bespomoćnosti, samookrivljavanja i lažne pretpostavke da se ne može ništa učiniti u borbi protiv njega.

Ovaj će znanstveni rad prikazati rezultate istraživanja rodno-baziranog nasilja nad ženama na javnim prostorima u Skopju realiziranog od strane nevladine organizacije *Reaktor*. Istraživanje je provedeno tijekom 2012. godine. Ono pokazuje postojanje niskog stupnja javne svijesti i razumijevanja rodno-utemeljenog nasilja što se ne uklapa u realni stupanj nasilja koji doživljavaju žene u glavnom gradu Republike Makedonije.

THE PRESENCE OF GENDER-BASED VIOLENCE AGAINST WOMEN IN PUBLIC SPACES IN THE CITY OF SKOPJE

According to the General Assembly of UN, violence against women can be defined as every act of gender-based violence which results, or can result, in physical, sexual or psychological abuse or suffering of women, including threats of such acts, forced or arbitrary deprivation of liberty, regardless of whether they happen in public or in private life. Gender-based violence is different from other types of violence because the gender of the victim is crucial for committing it.

The existence of structural gender-based violence in a society leads to its instability, because it is promoting a culture of fear and submission of women and at the same time it strengthens the injustice and discrimination against them. If the state does not find a mechanism to deal with gender-based violence, first to detect

it, and then to sanction it appropriately, it will became a form of allowed behaviour, a kind of political 'norm'. It will be perceived like something natural and, inevitably, it will not be recognized as a type of violence, neither by the victim, nor by the aggressors and the society, and everyday confrontation with it will create a feeling of helplessness, self-blame, and false assumptions that nothing could be done to combat this type of violence.

This paper will present results from the research of gender-based violence in public spaces in the City of Skopje, made by the NGO *Reactor* during 2012. It will show the existence of low public awareness and understanding of the issue of gender-based violence, which does not correspond to the real level of violence that women experience in the capital of the Republic of Macedonia.

Mr. sc. Jelena Tešija, doc. dr. sc. Viktorija Car i mr. sc. Josip Šipić
Central European University, Budimpešta, Mađarska (Central European University, Budapest, Hungary)
Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska (Faculty of Political Science, University of Zagreb, Croatia)
E-mail: jelenatesija@gmail.com; viktorija.car@fpzg.hr; josipic@yahoo.com;

ANALIZA ŽENSKIH LIKOVA U FILMOVIMA DOBITNICIMA "VELIKE ZLATNE ARENE" 1992.-2011.

Bechdel test jednostavan je način provjere prisutnosti i aktivnosti ženskih likova u filmovima. Uglavnom se provodi na filmovima hollywoodske industrije, a osmislila ga je Allison Bechdel u svom stripu *Dykes to Watch Out For* 1985. godine. Da bi film prošao Bechdel test, mora zadovoljiti tri uvjeta: 1) da postoje najmanje dva imenovana ženska lika koja 2) međusobno razgovaraju o nekoj temi; 3) tema toga razgovora nije muškarac.

Veliki broj vrlo popularnih, stranih filmova ne zadovoljava ova tri uvjeta. U ovom istraživanju test je primijenjen na filmove dobitnike Velike Zlatne Arene za najbolji film na Festivalu igranog filma u Puli od 1992. – 2011. godine (1991. festival je otkazan, a 1994. otkazan je nacionalni natjecateljski program) pa ovo istraživanje

polazi od teze da relevantnim filmovima toga festivala smatra one koji su u tom periodu dobili najveću hrvatsku filmsku nagradu. Metodologija ovoga rada počiva na kvalitativnoj analizi narativa te pozicije ženskih likova u pobjedničkim filmovima u navedenom razdoblju. U radu se problematizira odnos hrvatske filmske industrije prema ženskim likovima, njihovoj kompleksnosti i međusobnim odnosima. Nadalje, oslanjajući se na feminističku filmsku teoriju, u radu se raspravlja o „muškom pogledu" u sadržaju hrvatskih filmova tj. o promatranju gledatelja iz perspektive muškog protagonista te o istovremenom stavljanju žene u položaj objekta, odnosno one koju se promatra. Rad kontekstualizira i smješta filmove, pa tako i žene u njima, u specifično ratno i post-ratno razdoblje, u kojem se istovremeno događa retradicionalizacija i repatrijarhalizacija hrvatskoga društva.

THE ANALYSIS OF FEMALE CHARACTERS IN "GRAND GOLDEN ARENA" WINNING FILMS FROM 1992-2011

The Bechdel test is a simple way of testing the presence and activity of female characters in films. Introduced by Allison Bechdel in her comic strip *Dykes to Watch Out For* in 1985, it is usually applied to Hollywood films. In order to pass the Bechdel test, a film has to meet three conditions: 1) that it features at least two female characters with a name who 2) talk to each other about something 3) other than a man.

A large number of very popular foreign films fail this test. In this paper, the test is applied to the Pula Film Festival award-winning films from 1992 to 2011 since they serve as an indicator of what was, and still is, considered valuable in the Croatian film. It also uses the methods of narrative analysis and qualitative content analysis to examine the representation of female characters in the above-mentioned films. In this way, the paper seeks to explore the ways in which the Croatian film industry portrays women, their relation with men and other women. Furthermore, using the feminist film theory, the paper examines the „male gaze" in Croatian films, which occurs when the audience, or the viewer, is put into the perspective of a (heterosexual) male protagonist, making women objects to be looked at, controlled, and dominated. The analysis is put into the specific context of the war and post-war period, characterised by retraditionalisation and repatriarchalisation of Croatian society.

Adresar izlagača/ica / Addresses of the Speakers

Valerija Barada
Odjel za sociologiju Sveučilišta u Zadru
Obala kralja Petra Krešimira IV, br. 2
23 000 Zadar
Hrvatska
valerija.barada@unizd.hr

Nataša Bijelić
CESI - Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanje
Nova cesta 4
10 000 Zagreb
Hrvatska
natasa.bijelic@cesi.hr

Tajana Broz
CESI - Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanje
Nova cesta 4
10 000 Zagreb
Hrvatska
tajana.broz@cesi.hr

Viktorija Car
Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu
Lepušićeva 6
10 000 Zagreb
Hrvatska
viktorija.car@fpzg.hr

Dajana Damjanović
IZ KRUGA – VOJVODINA, organizacija za pomoć ženama s invaliditetom
Bulevar vojvode Stepe 67
21 000 Novi Sad
Srbija
dajana.damjanovic@gmail.com

Vesna Dimitrievska
Filozofski fakultet, Univerzitet "Sveti Kiril i Metodij"
Bul. Goce Delčev 9A,
1000 Skopje
Makedonija
vesna@fzf.ukim.edu.mk

Marija Dimitrovska
Filozofski fakultet - Skopje, Univerzitet Sv. Kiril i Metodij
Bul. Goce Delčev 9a
1000 Skopje
Makedonija
marija@sociolozi.org.mk

Keith Doubt
Department of Sociology, Wittenberg University,
Post Office Box 720
Springfield, Ohio 45501
Sjedinjene Američke Države
kdoubt@gmail.com

Branka Galić
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Ive Lučića 3
10 000 Zagreb
Hrvatska
bgalic@ffzg.hr

Sofija Georgievska
Filozofski fakultet, Univerzitet "Sveti Kiril i Metodij"
Bul. Goce Delčev 9A,
1000 Skopje
Makedonija
sofijaarnaudova@gmail.com

Bahtie Gerbeshi Zylfiu
Fakulteti i Edukimit, Universiteti i Prishtinës
Rr. "Agim Ramadani", p.n.
10 000 Prishtinë
Kosovo
bahtie_gerbeshi@hotmail.com

Maja Gregorić
CESI - Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanje
Nova cesta 4
10 000 Zagreb
Hrvatska
maja.gregoric@gmail.com

Živa Humer
Mirovni inštitut, Inštitut za sodobne družbene in politične študije
Metelkova 6
1000 Ljubljana
Slovenija
ziva.humer@mirovni-institut.si

Kanita Imamović-Čizmić
Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu
Obala Kulina Bana 7
71 000 Sarajevo
Bosna i Hercegovina
k.imamovic-cizmic@pfsa.unsa.ba

Isidora Jarić
Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu
Čika Ljubina 18-20
11 000 Beograd
Srbija
dorajar@eunet.rs

Ranka Jeknić
Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu
Domovinskog rata 8
21 000 Split
Hrvatska
ranka.jeknic@st.t-com.hr

Aleksandar Jovanoski
Filozofski fakultet, Univerzitet "Sveti Kiril i Metodij"
Krste Misirkov Blvd bb
1000 Skopje
Makedonija
aleksandar_jovanoski@yahoo.com

Milena Karapetrović
Filozofski fakultet Univerzitet u Banjaluci
Univerzitetski grad, Bulevar vojvode Petra Bojovića 1a
78 000 Banja Luka
Bosna i Hercegovina
milena.karapetrovic@gmail.com

Biljana Kašić
Odjel za sociologiju Sveučilišta u Zadru
Obala kralja Petra Krešimira IV, br. 2
23 000 Zadar
Hrvatska
biljana@zamir.net

Metka Kuhar
Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani
Kardeljeva ploščad 5
1000 Ljubljana
Slovenija
kuhar.metka@gmail.com

Anči Leburić
Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu
Sinjska 2
21 000 Split
Hrvatska
anci.leburic@gmail.com

Višnja Ljubičić
Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova Republike Hrvatske
Preobraženska 4/1
10 000 Zagreb
Hrvatska
pravobraniteljica@prs.hr

Maja Mamula
Ženska soba – Centar za seksualna prava
Maksimirska cesta 51 A
10 000 Zagreb
Hrvatska
majam@zamir.net

Konstantin Minoski
Filozofski fakultet, Univerzitet "Sveti Kiril i Metodij"
Krste Misirkov Blvd bb
1000 Skopje
Makedonija
konstantin@fzf.ukim.edu.mk

Zorica Mršević
Institut društvenih nauka
Kraljice Natalije 45
11 000 Beograd
Srbija
zmrsevic@idn.org.rs

Natalija Perišić
Fakultet političkih nauka, Univerzitet u Beogradu
Jove Ilića 165
11 040 Beograd
Srbija
natalija.perisic@fpn.bg.ac.rs

Antoanela Petkovska
Filozofski fakultet, Univerzitet "Sveti Kiril i Metodij"
Krste Misirkov Blvd bb
1000 Skopje
Makedonija
antoanela@fzf.ukim.edu.mk

Zlatiborka Popov Momčinović
Filozofski fakultet Univerziteta u Istočnom Sarajevu
Alekse Šantića bb
71 420 Pale
Bosna i Hercegovina
pozlata75@gmail.com

Jaka Primorac
Institut za razvoj i međunarodne odnose
Ulica Ljudevita Farkaša Vukotinovića 2
10 000 Zagreb
Hrvatska
jaka@irmo.hr

Ivana Radačić
Institut društvenih znanosti Ivo Pilar
Marulićev trg 19/I
10 000 Zagreb
Hrvatska
ivana.radacic@pilar.hr

Suzana Simonovska
Filozofski fakultet, Univerzitet "Sveti Kiril i Metodij"
Bul. Goce Delčev 9A,
1000 Skopje
Makedonija
suzanas@fzf.ukim.edu.mk

Svetlana Slapšak
Institutum studiorum humanitatis,
Fakulteta za podiplomski humanistični študij
Knafljev prehod 11
1000 Ljubljana
Slovenija
svetlanaslapsak@yahoo.com

Valentina Sokolovska
Filozofski fakultet Univerziteta u Novom Sadu
Dr. Zorana Đinđića 2
21 000 Novi Sad
Srbija
valentina.sokolovska25@gmail.com

Dijana Stojanović Đorđević
National network to end violence against women and domestic violence
Ul. Božidar Adžija 1/1-6
1000 Skopje
Makedonija
stojanovic_693@hotmail.com

Josip Šipić
Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu
Lepušićeva 6
10 000 Zagreb
Hrvatska
josipic@yahoo.com

Jelena Tešija
Central European University
Nador utca 9
1051 Budimpešta
Mađarska
jelenatesija@gmail.com

Svjetlana Timotić
IZ KRUGA – VOJVODINA,
organizacija za pomoć ženama s invaliditetom
Bulevar vojvode Stepe 67
21 000 Novi Sad
Srbija
svjetlana.timotic@izkrugavojvodina.org

Jelena Vidojević
Fakultet političkih nauka, Univerzitet u Beogradu
Jove Ilića 165
11 040 Beograd
Srbija
jelenavidojevic6@gmail.com

Paula Zore
Ženska soba – Centar za seksualna prava
Maksimirska cesta 51 A
10 000 Zagreb
Hrvatska
paulazore78@gmail.com

Amila Ždralović
Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu
Obala Kulina Bana 7
71 000 Sarajevo
Bosna i Hercegovina
a.zdralovic@pfsa.unsa.ba

ORGANIZACIJSKI I PROGRAMSKI ODBOR KONFERENCIJE

Mirjana Adamović
Institut za društvena istraživanja u Zagrebu
Amruševa 11
10 000 Zagreb
Hrvatska
mirjana@idi.hr

Anja Gvozdanović
Institut za društvena istraživanja u Zagrebu
Amruševa 11
10 000 Zagreb
Hrvatska
anja@idi.hr

Ana Maskalan
Institut za društvena istraživanja u Zagrebu
Amruševa 11
10 000 Zagreb
Hrvatska
ana@idi.hr

Dunja Potočnik
Institut za društvena istraživanja u Zagrebu
Amruševa 11
10 000 Zagreb
Hrvatska
dunja@idi.hr

Branka Galić
Odsjek za sociologiju
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Ivana Lučića 3
10 000 Zagreb
Hrvatska
bgalic@ffzg.hr

Lejla Somun-Krupalija
Centar za ljudska prava
Univerzitet u Sarajevu
Zmaja od Bosne 8
71 000 Sarajevo
Bosna i Hercegovina
lsk@hrc.unsa.ba

Helena Štimac Radin
Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske
Mesnička 23
10 000 Zagreb
Hrvatska
ured.ravnopravnost@vlada.hr

Tajana Broz
CESI
Nova cesta 4
10 000 Zagreb
Hrvatska
tajana.broz@cesi.hr

Organizatori / Organizers:

IDIZ

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu
Institute for Social Research in Zagreb

Filozofski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu

Ured za ravnopravnost spolova
Vlade Republike Hrvatske

Organizacijski partner / Organizational Partner:

Cesi